

Norsk Folkehjelp

FAGFORBUNDET

FAGFORBUNDET

Årsrapport 2022

Fruktbart samarbeid

Fagforbundets landsmøte i oktober 2022 vedtok å forlenge samarbeidet med Norsk Folkehjelp.

Støtten til vårt klasevåpenprogram i Laos er nå faset ut, mens støtten til kvinner og ungdom i Sør-Sudan er utvidet. Støtten til våre partnere i Libanon og Palestina fortsetter, det samme gjør vårt nære, politiske samarbeid i Norge.

I mars var jeg i Gaza og på Vestbredden – for første gang på flere år. Det er opprørende å se på kloss hold hvordan palestinerne presses fra to kanter: Deres egne myndigheter frykter sterke organisasjoner på grunnplanet. Den israelske okkupanten strammer grepet på stadig nye og brutale måter. Regjeringen Netanyahu er svært svært omstridt, har skapt store protester i Israel og skyr ingen midler for å holde palestinerne nede. Men de nekter å gi opp, og finner stadig nye måter å yte motstand på. Dette bør inspirere oss til sterkere internasjonal støtte, som palestinerne er helt avhengige av.

Vi besøkte flere partnere – beduiner, bønder, fiskere, ungdoms- og kvinneorganisasjoner. Vi var på det raserte kontoret til Union of Agricultural Work Committees i Ramallah, og fikk med hilsener til Fagforbundet. I år er det 30 år siden Oslo-avtalen ble signert. Vi ser fram til samarbeid med Fagforbundet når dette skal markeres utover året. En varm takk til Fagforbundets ambassadører, medlemmer og tillitsvalgte for et godt samarbeid!

Henriette Killi Westhrin
generalsekretær

Redaksjon: Inger Sandberg og Are Stranden,
Norsk Folkehjelp, Ingunn Eriksen, Fagforbundet
Layout: Magnolia design as

Forsida: Fagforbundet støtter kvinner og ungdom i Sør-Sudan. (Foto: Fagforbundet)

PROGRAMSTØTTE PALESTINA

Palestina fra vondt til verre i 2022

På fire år har Israel hatt fem turbulente valg. Etter siste valg 1. november fikk Benjamin Netanyahu i oppdrag av president Isaac Herzog å danne ny regjering. Netanyahu måtte be om utsettelse av fristen for at koalisjonen skulle greie å bli enige om fordelingen av ministerpostene. Den nye regjeringen ble tatt i ed 29. desember 2022.

Resultatet ble den mest høyreorienterte og ultranasjonalistiske regjeringen i Israels historie. Israelske myndigheter har nå på sin utilslørte dagsorden å gå til full annekasjon av FN-definerte palestinske områder. Benjamin Netanyahu

(73) fra partiet Likud, tidligere statsminister i fem perioder, står selv tiltalt for flere tilfeller av alvorlig korrupsjon.

De to mest ytterliggående ministrene i den nye regjeringen er sikkerhetsminister

Khan al-Ahmar er en liten landsby utenfor Jerusalem, inneklemt mellom de to store israelske bosettingene Maale Adumim og Kfar Adumin. Beduinene i landsbyen har lenge ligget i strid med israelske myndigheter om sin fortsatte rett til å bo her.

FAKTA OM PALESTINA

Offisielt navn: Palestina, består av Vestbredden og Gazastripen. Vestbredden er kontrollert av partiet Fatah, Gazastripen av partiet Hamas

Flateinnhold: 6 220 km² (Vestbredden 5 860 km², Gazastripen 360 km²) (Norge 323 802 km²)

Folketall: Ifølge Palestinas Statistiske Sentralbyrå 5,36 millioner (Vestbredden 3,19 millioner, Gaza 2,17 millioner) Norge 5,59 millioner. Totalt bor det 14,3 millioner palestinere rundt i verden.

Språk: Arabisk (offisielt), hebraisk, engelsk

Religion: Gaza: ca. 98 % muslimer (i hovedsak sunnier), 2 % kristne
Vestbredden: ca. 85 % muslimer (i hovedsak sunnier), 13 % jødisk (israelske bosettere) og 2 % kristne

Gjennomsnittsalder: 18 år på Gazastripen, 22 år på Vestbredden (40 år i Norge)

Forventet levealder: 77 år på Vestbredden, 76 år på Gazastripen (83 år i Norge)

BNP pr. innbygger USD 2022: Palestina 3,664 (2021), Israel 54,847, Norge 102 000

Kilder: Verdensbanken, FN og CIA - The World Factbook

Foto: Are Stranden

Itamar Ben-Gvir og finansminister Bezalel Smotrich. De bor begge i ulovlige bosettinger. Ben-Gvir leder partiet Jødisk makt, et ultrakonservativt, religiøst-sionistisk parti som gjorde et brakvalg i november 2022. Ben-Gvir støtter israelsk bosettervold mot palestinerne, har dukket opp med et maskingevær i det palestinske området Sheikh Jarrah i Øst-Jerusalem og er tidligere dømt for terrorstøtte. Han har tatt til orde for å deportere palestinske folkevalgte. Som sikkerhetsminister er

Ben-Gvir også ansvarlig for israelske politistyrker.

Finansminister Smotrich leder Det religiøse sionistpartiet. Han er jurist, benekter eksistensen av et palestinsk folk og har kalt seg selv 'en fascistisk homofob'. Smotrich var en av grunnleggerne av organisasjonen Regavim som har til formål å overvåke og stanse all palestinsk bygging i område C. Smotrich er nå ansvarlig for den delen av siviladministrasjonen som

avgjør hvem som skal få byggetillatelse, og hvilke palestinske bygninger som skal rives. Statsbudsjettet for å overvåke såkalt ulovlig palestinsk bygging økes betraktelig. Dette skjer samtidig som israelsk folkerettsstridig utbygging i område C gjennomføres i økende tempo.

Mange palestinere anser valget i 2022 bare som 'a changing of the prison guards'. Uansett valgresultater er det stor politisk enighet i Israel om fortsatt okkupasjon av

Foto: Knut Brobakken

Saadeddin Ziada fra Union of Agricultural Work Committees i Gaza holdt en meget sterk hilsen til landsmøtet.

Vestbredden og Gazastripen og videre utvidelser av de folkerettsstridige bosettingene på Vestbredden. Å flytte sin egen befolkning inn på okkupert territorium er et brudd på den fjerde Genève-konvensjonen. Ytterst få israelske politikere tar til offentlig motmæle mot denne politikken.

Den økende volden fra militante bosettere overfor palestinerne på Vestbredden får nå støtte langt inn i det israelske regjeringsapparatet. Ifølge FN var 2022 det dødeligste året siden 2005: 27 israelere og 188 palestinere ble drept – 139 på Vestbredden, derav 30 barn, 49 i Gaza, derav 17 barn.

ER ISRAEL FOR EN TOSTATSLØSNING ELLER FORTSATT APARTHEID?

I 2021 ble det publisert tre rapporter som dokumenterer Israels apartheidregime. I 2022 kom ytterligere tre rapporter. Amnesty Internationals rapport *Israel's Apartheid against Palestinians* fikk stor oppmerksomhet. FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i okkuperte palestinske områdene, Michael Lynk, la fram

sin apartheidrapport i FN i mars, og den palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq i november. Alle de seks rapportene dokumenterer at Israel praktiserer apartheid i henhold til FNs definisjon: Et regime hvor intensjonen er å opprettholde dominans eller systematisk undertrykking av en folkegruppe på bekostning av en annen, blant annet ut fra etnisitet, nasjonalitet eller religion.

Israel avviste alle rapportene som antisemittiske og grunnløse.

Fagforbundet, Norsk Folkehjelp, LO og SV arrangerte et dagsseminar på Stortinget i august med innledere fra organisasjonene bak rapportene, samt Michael Lynk.

I september talte Israels daværende statsminister Yair Lapid i FNs generalforsamling. Dokumentasjonen på apartheid ble avvist på nytt, og Lapid forsikret om at Israel er for en tostatsløsning og en palestinsk stat. Men fraværet av reelle forhandlinger og de siste årenes valgløfter

om ytterligere anneksjon av Vestbredden taler sitt eget språk. Talen ble lunkent mottatt av både israelere og palestinere.

30. desember vedtok FNs generalforsamling å be om en rådgivende uttalelse fra Den internasjonale domstolen i Haag om de juridiske konsekvensene av Israels pågående brudd på det palestinske folkets rett til selvbestemmelse, inkludert Israels tiltak for å endre demografien i Jerusalem samt tredjepartstaters ansvar. Norge avholdt seg fra å stemme.

TERRORSTEMPLING I 2021, FULL NEDSTENGING I 2022

22. oktober 2021 terrorstemplet Israels daværende forsvarsminister Benny Gantz seks palestinske rettighetsorganisasjoner: Al-Haq, Union of Agricultural Work Committees (UAWC), Defense for Children International – Palestine (DCI-P), Union of Palestinian Women's Committees (UPWC), Addameer og Bisan Center for Research and Development. De tre første mottar støtte fra norske myndigheter.

UAWC har vært partner for Norsk Folkehjelp og støttet av Fagforbundet i en årrekke (se nærmere omtale på s. 8), UPWC fram til 2020, og Al-Haq er nåværende partner i Don't Buy Into Occupation-koalisjonen (se s. 17). Israel begrunnet terrorstemplingen med at ledelsen i de seks organisasjonene var 'fordekte støttespillere' for Folkefronten for Palestinas frigjøring (PFLP). PFLP sto bak flykapringer på 1970-tallet, og er terrorlistet av Israel og flere vestlige land.

Det internasjonale samfunnet fordømte terrorstemplingen, og ba Israel legge fram bevis for sin påstand om bånd til PFLP. Utenriksminister Anniken Huitfeldt er blant ti europeiske utenriksministre som har slått fast at det ikke finnes bevis, og at støtten til organisasjonene vil fortsette. I august 2022 ble det lekket ut et dokument

som viser at også CIA mener terrorpåkønnen savner bevis. Likevel brøt israelske soldater seg inn i lokalene til samtlige seks organisasjoner (og én til) en tidlig augustmorgen. PCer og annet kontorutstyr ble konfiskert, inngangsdørene ble boltet igjen med jernplater. Lederne i de sju organisasjonene ble truet med inntil 25 års fengsel hvis de ikke adlød påbudet om å legge ned arbeidet. Dette til tross har et flertall av de terrorlistede organisasjonene fortsatt sin uførtroede innsats for den palestinske sivilbefolkningen.

Fagforbundet, Norsk Folkehjelp, solidaritetsbevegelsen og en lang rekke både nasjonale og internasjonale humanitære aktører har krevd at Israel trekker tilbake terrorstemplingen. Norge må forlange at israelske myndigheter gjenåpner lokalene til de sju organisasjonene og leverer tilbake alt konfiskert utstyr. Flere aktører ba Norge bruke sin lederrolle i Sikkerhetsrådet ut 2022 for å påvirke saken.

– Israel påberoper seg å være Midtøstens eneste demokrati. Paradoksalt da at det samme Israel kriminaliserer og stenger ned sju fredelige og demokratiske organisasjoner! Dette er et grovt brudd på ytringsfriheten. Status quo er en ren illusjon, alt forverres fra dag til dag, med stadig flere bosettere og stadig mer israelsk kolonisering av palestinsk land, sier Hagai El-Ad, direktør i den israelske menneskerettighetsorganisasjonen B'Tselem. Han mener Oslo-avtalen nå misbrukes til å verne Israel mot kritikk av grove brudd på menneskerettighetene.

VESTEN TALER MED TO TUNGER

Da Russland invaderte Ukraina 24. februar 2022, gikk Vesten umiddelbart til unison fordømmelse av invasjonen. Vestlige land var også raskt ute med å innføre sanksjoner mot Putins regime. For palestinerne representerer dette en frustrerende dobbeltmoral.

– Kort etter Russlands invasjon av Ukraina besluttet både EU og mange andre land drastiske sanksjoner mot Putins Russland. Hvorfor vedtar dere ingen sanksjoner mot Israel etter 56 år med okkupasjon? Her opererer Vesten med doble standarder, påpeker Shawan Jabarin, direktør i menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq.

ET STADIG TRANGERE YTRINGSROM

11. mai 2022 ble den palestinsk-amerikanske Al Jazeera-journalisten Shireen Abu Akleh drept mens hun dekket en israelsk militæroperasjon nord på Vestbredden. Drapet utløste store protester, og hun ble fulgt til graven av en enorm folkemengde. Israel benektet lenge at de stod bak drapet, men har innrømmet at hun ble skutt av en israelsk soldat – ved et uhell. Foreløpig er ingen tiltalt for drapet. Norge førte i pennen en presseuttalelse, sammen med USA og De forente arabiske emirater, der FNs sikkerhetsråd fordømte drapet på Abu Akleh.

Israels terrorstempling høsten 2021 og påfølgende nedstenging av sju sentrale palestinske organisasjoner i august 2022 viser hvor langt Israel er villig til å gå for å stanse kritiske røster. Men også Fatah og Hamas knebler ytringsfriheten. I september 2022 henrettet Hamas fem palestinere i Gaza, tre for drap og to for angivelig å ha vært kollaboratører for Israel på 1990-tallet. Henrettelsene skapte sjokkbølger. En berettiget frykt for anklager om angiveri er blant flere hindringer for en fri debatt mellom palestinerne.

Human Rights Watch har slått fast at palestinske myndigheter, både på Gazastripen og Vestbredden, forfølger og fengsler kritiske journalister og aktivister. I 2021 ble menneskerettighetsaktivisten Nizar Banat arrestert på grunn av et Facebook-innlegg, der han ba EU holde tilbake sin økonomiske støtte til selvstyre-

myndighetene i protest mot at parlaments- og presidentvalget ble avlyst. Banat ble mishandlet til døde i fengselet, men ennå er ingen tiltalt for drapet. Dette utløste store demonstrasjoner, og påvirket palestinerne handlingsrom også i 2022.

President Mahmoud Abbas ble valgt i januar 2005. Etter den palestinske valgloven sitter han nå på overtid på det fjortende året. I 2022 avlyste Abbas to planlagte valg – til nasjonalforsamlingen og presidentvalg. Dette skapte enda større misnøye med presidenten og med de palestinske selvstyremyndighetene. For palestinerne er splittelsen mellom deres politikere dypt tragisk og en tung politisk byrde.

MUREN ØDELEGGER FOLKS HVERDAG

Berlin-murens fall i november 1989 utløste stor applaus fra en hel verden, som da trodde murens tid var forbi. Men i 2002 begynte Israel å bygge den omstridte separasjonsmuren, som i stor grad står langt inne på FN-definert palestinsk territorium. Israel hevdet muren ville stoppe palestinske selvmordsbombere fra Vestbredden i å ta seg inn i Israel under den andre Intifadaen (2000 – 2005).

I juni 2004 fastslo Den internasjonale domstolen i Haag (International Court of Justice, ICJ) at muren strider mot folkeretten, men i dag står den like fjellstøtt. Muren står, bokstavelig talt, i veien for fri ferdsel mellom palestinske byer og landsbyer. Muren hindrer bøndernes adgang til egne jorder, den blokkerer barnas skolevei og står i veien for at familier og venner kan omgås uten å måtte reise lange omveier.

GAZA PÅ BRISTEPUNKTET

På den lille Gazastripen bor det nå over to millioner mennesker. Over 60 prosent er under 18 år. Samtlige 18-åringer har opplevd fem kriger av varierende lengde, da

Foto: Hilda Klaveness

2021 uttalte FNs menneskerettighetsråd at Israels langvarige blokade av Gaza og militære angrep på infrastruktur har ført til vannmangel. 97 prosent av vannet er forurenset. Ifølge Verdens Helseorganisasjon trenger både sauer og mennesker i snitt 100 liter vann pr. døgn, noe som gjør alt dyrehold på Gazastripen vanskelig.

Israel i årevis har bombet Gaza med ujevne mellomrom. Hus og hjem ligger i ruiner, de fleste familier har mistet noen eller sett sine kjære bli lemlestet for livet. Folk fra alle generasjoner er dypt traumatisert.

Nær 80 prosent er avhengige av matvarehjelp, og en stadig stigende andel av befolkningen må leve under den FN-definerte fattigdomsgrensa på to USD pr. person pr. dag. Folk lider av en katastrofal mangel på rent vann og regelmessig elektrisitet. Siden 2007 har befolkningen aldri hatt elektrisitet så mye som ett helt døgn i strekk. Daglig renner millioner av tonn urensset kloakk ut i Middelhavet, til stor skade for folk, husdyr og det lokale fisket. Israel håndhever en varierende fiskerigrense fra tre til seks nautiske mil, og patruljerer daglig farvannet med militære fartøy. Når fiskerne nærmer seg fiskerigrensa, risikerer de å bli beskyttet. Ifølge Oslo-avtalen skulle fiskerigrensa utenfor Gazastripen ligge 20 nautiske mil fra land.

Fra Hamas overtok kontrollen over Gazastripen sommeren 2007, har Israel utsatt området for en beinhard blokade – med

sterke restriksjoner på varer både ut og inn av området. Israel har full kontroll over grensene. Mange kaller Gazastripen for verdens største utendørs fengsel. Et lite lyspunkt mot slutten av 2022 var at Israel ga tillatelse til at noen flere enn før kunne krysse grensa mellom Gazastripen og Israel.

Norsk Folkehjelp har sitt hovedkontor i Gaza by og et lite kontor i Ramallah på Vestbredden. De fleste av de lokalt ansatte og fra partnerorganisasjonene får ikke tillatelse av Israel til å reise mellom Gaza og Vestbredden, og er henvist til kontakt med hverandre over nett og mobil. På Fagforbundets landsmøte i oktober 2022 møttes to ledere fra bonde- og fiskerorganisasjonen Union of Agricultural Work Committees, den ene fra Gaza og den andre fra Vestbredden. I Oslo møttes de for aller første gang, etter å ha vært kolleger i over 18 år!

KAMPEN OM JERUSALEM

Gamlebyen i Jerusalem er en hellig by, både for jøder, kristne og muslimer. Troende mennesker fra hele verden valfarter til Jerusalem – Al Quds på arabisk. Men

Jerusalem er også en delt by – med israelske Vest-Jerusalem og palestinske Øst-Jerusalem. Israel okkuperer 35 prosent av de østlige bydelene til sine folkerettsstridige bosetteringer. Sheikh Jarrah er en omstridt bydel. Her står kampen om retten til hus og jord særlig sterkt, fordi israelske bosettere og jødiske ekstremister flytter dit og nå gjør krav på hjemmene til palestinske familier som har bodd der i generasjoner. Det kommer stadig til voldelige sammenstøt, der det israelske politiet alltid tar bosetternes parti.

Det har lenge vært internasjonal konsensus om at Jerusalem må deles mellom israelere og palestinere. USAs tidligere president Donald Trump brøt sterkt med denne enigheten da han anerkjente Jerusalem som 'Israels udelelige hovedstad'. Trump-administrasjonen flyttet den amerikanske ambassaden fra Tel Aviv til Jerusalem i mai 2018, på 70-årsdagen for etableringen av staten Israel. Men palestinerne vil aldri gi opp kampen for sin historiske del av Jerusalem.

Resultater fra partnerne

Fagforbundet har støttet flere av Norsk Folkehjelps partnere siden samarbeidsavtalen ble inngått på landsmøtet i november 2009.

I 2022 støttet Fagforbundet Association for Women and Child Protection (AISHA), General Union of Cultural Centres (GUCC), Students' Forum Institute (SFI) og Union of Agricultural Work Committees (UAWC) – se ambassadørbloggene på s. 21 – 27.

Gaza: Association for Women and Child Protection (AISHA)

Vold mot kvinner og barn er utbredt i de fleste kulturer, så også i Palestina. Mange-årig okkupasjon og blokade har skapt en humanitær krise for sivilbefolkningen i Gaza, som øker kvinnes utsatthet for vold. Gamle patriarkalske holdninger, høy arbeidsledighet, økt fattigdom og ulevelige livsvilkår skaper økt fare for vold i nære relasjoner. I praksis har Palestina straffefrihet for familievold. AISHA utfordrer denne straffefriheten, og tilbyr støtte til kvinner som har vært utsatt for kjønnsbasert vold. I 2022 greide AISHA å tilby midlertidig bolig på hemmelig adresse for sju familier i tre måneder.

Tidlige ekteskap er et ømtålig, men økende problem i Palestina. AISHA arbeider for å forebygge ungdomsekteskap, via informasjon om hvorfor dette er skadelig for både jenter og gutter. De tilbyr prevensjonsrådgivning, familierapi, psykologisk rådgivning og akutt nødhjelp i form av kontanter, høreapparater, hygieneartikler og mobiltelefoner. De legger vekt på at alle deres tilbud må gis på en verdig og sensitiv måte, og tilbyr såkalte 'verdighetspakker'. Terapeuter er stor mangelvare i Gaza, men fagfolk tilbyr psykologisk støtte – både individuelt og i grupper – til kvinner med mentale problemer på grunn av kjønnsbasert vold.

AISHA ga økonomisk nødhjelp til 20 kvinner. De signerte en avtale med palestinske Røde Halvmåne om økt helsehjelp til utsatte kvinner. 39 kvinner fikk helsesjekk, medisiner, røntgen og laboratorieanalyser. AISHA tilbyr også juridisk assistanse. De støttet 12 kvinner i shariadomstolen, og ga 24 konsultasjoner om foreldrerett og underholdningsbidrag etter skilsmisse.

AISHA produserte 150 radiospotter mot æresdrap av kvinner. De laget to teaterforestillinger, der 137 kvinner og 146 menn møtte opp. Sju kvinner og fire menn fikk opplæring via teater om hvordan hindre vold mot kvinner, og hvordan forebygge æresdrap.

Gaza og Vestbredden: General Union of Cultural Centres (GUCC)

I 1997 ble GUCC etablert som et nettverk for å utvikle det kulturelle ungdomsarbeidet på Gazastripen. I dag arbeider de også på Vestbredden. Som AISHA har også GUCC kampen mot kjønnsbasert vold på sin dagsorden. De er genuint opptatt av å få menn med i denne kampen. De benytter teater, opera, noveller og korte radioinnslag som virkemidler for å gjøre folk mer bevisste om vold mot kvinner. GUCCs mål er at ti av deres medlemsorganisasjoner skal etablere ulike kulturtilbud. De jobber for å øke lokalsamfunnets bevissthet om vold mot kvinner og æresdrap, blant annet gjennom teater. Dette bidrar til å redusere den sosiale ulikheten mellom jenter og gutter, og til å motvirke folks oppgitthet og fortvilelse. Kulturaktiviteter kan gi folk et mentalt pusterom på en helt annen måte enn andre aktiviteter.

GUCC er et aktivt talerør for at palestinsk lov må få langt strengere straffer for disse alvorlige forbrytelsene. Ifølge *Palestinian Center for Policy Research and Strategic Studies* ble 38 palestinske kvinner og unge

jenter drept i 2022, et skremmende høyt tall. Koronapandemien medførte økt isolasjon og mer vold i mange familier.

– *Jeg har rett til å rope ut!* het et teaterstykke om å beskytte kvinner mot å bli dominert av patriarkalske tradisjoner som krenker deres fundamentale rettigheter. 4277 personer i Khan Younis deltok i en nettbasert kampanje mot vold mot kvinner. Det ble også laget dramatiseringer om temaet *'Hun er inspirerende, nå er det tid for endring!'* I oktober lanserte GUCC en ny kulturkalender på sine nettsider, med en bred presentasjon av alle aktiviteter i deres regi. Ungdom i Gaza er aktive nettbrukere, og kulturkalenderen fikk nær 29 000 treff innen årsskiftet.

Vestbredden: Students' Forum Institute (SFI)

Palestina har liten tradisjon for at unge får ta sin rettmessige plass i samfunnet. Okkupasjon, blokade, stigende arbeidsledighet og intern splittelse gir lite rom for en åpen debattkultur. Partiene Hamas og Fatah er begge engstelige for reell ytringsfrihet. Dette vil SFI motarbeide, blant annet gjennom prosjektet *Youth in decision-making positions*. Her lærer de unge om retten til organisering og internt medlemsdemokrati. SFIs målgrupper er unge mellom 18 og 30 år i C-områdene rundt Betlehem og Hebron, samt unge representanter i kommunestyrene.

SFI arbeider for at flere unge skal engasjere seg i politikken og påta seg verv på universitetet og i lokalsamfunnet. De tilbyr medietrening, der deltakerne drilles i hvordan få gjennomslag i offentlige debatter. SFI samarbeider med andre organisasjoner om å øke de unges palestinske identitet gjennom aktiv bevaring av jordbruksområder og kulturlandskap som trues av israelsk konfiskering.

SFI arbeider også med å forbedre tilbudet fra lokale myndigheter til de unge i flyktningleirene. I SFI-regi var det ni slike initiativ i 2022 i områdene rundt Betlehem og Hebron, som nådde i alt ca. 2000 mottakere. En dramatisk økning i levekostnader – som mat- og transportutgifter – har negativ innvirkning på alle palestinske organisasjoner. Økende vold fra israelske soldater og bosettere skaper frykt for å bli arrestert. Stadig nye israelske sjekkpunkter hindrer SFI i å kunne reise fritt rundt på Vestbredden.

SFI bidrar med frivillige til den årlige oliveninnhøstingen, men har opplevd å bli utsatt for tåregass i landområder Israel truer med å konfiskere. Israelske myndigheter saboterer stadig en gyldig avtale om å overføre palestinske skattepenger til de palestinske selvstyremyndighetene. Mange får ikke utbetalt lønningene sine, og folks hverdag blir ytterligere forverret.

I 2022 konsentrerte SFI seg om å bidra til å organisere nye ungdomsgrupper. De gjennomførte 11 seminarer der deltakerne fikk undervisning i hvordan etablere nye grupper, hvordan være effektiv via et skriftlig budskap og annet påvirkningsarbeid. De unge får opplæring i alt fra arbeiderrettigheter til trusselen fra et økende narkotikamisbruk. SFI gjennomførte en konferanse med guvernøren i Betlehem, direktøren for Rådet for ungdom og sport, generalsekretæren i Fatah i Betlehem og flere representanter for Al-Ahliya og Al-Quds Open University. Slike møter gir deltakerne solid erfaring i hvordan snakke med sentrale maktpersoner i lokalsamfunnet, noe som igjen bidrar til økt selvtillit og større mot til å utfordre makta.

Gazastripen og Vestbredden: Union of Agricultural Work Committees (UAWC)

UAWC er det palestinske bonde- og småbrukarlaget, og har vært med i Fagfor-

bundets portefølje helt fra starten i 2010. De er en grasrotorganisasjon for bønder og fiskere, og er aktive både på Vestbredden og Gazastripen. De organiserer bønder og fiskere for å beskytte deres rettigheter til land og vann, og har mange lokalkomiteer som når nærmere 150 000 enkeltpersoner. UAWC jobber aktivt med å få flere kvinner inn i ledelsen av de lokale komiteene. Beduinene er en særlig utsatt gruppe i Jordandalen og South Hebron Hills, som stadig blir utsatt for trakassering og ødeleggelse fra israelske soldater.

På Vestbredden har palestinsk jordbruk tusenår lange tradisjoner for dyrking av oliven, sitrusfrukter, korn og grønnsaker. I Hebron har UAWC et kontor med blant annet en stor og moderne frøbank. Her forsker de på nye såkorn og en mer bærekraftig matproduksjon. UAWC er svært opptatt av å bidra til at palestinerne fortsatt skal kunne brødfø seg selv. De observerer nøye lokale følger av globale miljøendringer, som forekomsten av nye og skadelige insekter. UAWC bruker aldri genmanipulerte såkorn eller kunstgjødsel i sine prosjekter, kun naturgjødsel. Kvinnelige agronomer leder forskningsprosjektene i frøbanken i Hebron.

– Vi nekter å la oss true til taushet! Det er ikke terror å arbeide for rettighetene til bønder og fiskere. Uansett hva Israel gjør, vil vi fortsette arbeidet vårt. Vi står sterkere enn noen gang, sier UAWCs direktør Fuad Abu Saif til Fagforbundets delegasjon i september 2022, få dager etter at israelske myndigheter stengte ned hovedkontoret deres i Ramallah.

Imidlertid ble UAWC hardt rammet av terrorstemplingen, og måtte bruke mye tid og energi i kampen mot denne. Etter nedstengning av kontoret og konfiskering av alt datautstyr fikk de både økonomiske problemer og vansker med å kommunisere

med sine medlemmer. Tross den dramatiske nedstengningen greide UAWC likevel å oppfylle de fleste av sine mål for 2022. Motgangen bidro til å styrke kampmoralen hos både de ansatte og ute i lokalkomiteene. UAWC er mektig stolte av å ha greid å beholde fokus og sine opprinnelige prioriteringer, også under ekstremt vanskelige forhold. Nedstengningen bidro til større bevissthet hos palestinske bønder og fiskere om deres rettigheter, som igjen mobiliserer folk til handling.

I 11 tilfeller ble det nødvendig å stoppe arbeidene på 205 mål palestinsk jord på Vestbredden. UAWC dokumenterer israelske angrep mot både bønder og fiskere. 18 støtteinitiativ – ni på Gazastripen og ni på Vestbredden – nådde over 365 bønder, derav 85 kvinner. 25 nettmøter ble holdt med 475 deltakere, derav 180 kvinner. 122 personer deltok i 12 solidaritetsbesøk, derav 30 kvinner. UAWC driver også nydyrking og nyplanting av jord, i alt 86 mål i 2022. To sitt ned-aksjoner ble organisert for å utfordre den israelske okkupasjonen. UAWC bistår i forhandlinger om omstridte landarealer på Gazastripen. 13 radio-program ble laget som del i en bevisstgjøringskampanje om rettighetene til bønder og fiskere. Den planlagte kampanjen for årets olivenhøst ble gjennomført og var vellykket.

Den dype splittelsen mellom Fatah og Hamas samt apartheidlignende tilstander på bakken skaper mange problemer for UAWC – som for alle palestinske sivilsamfunnsaktører. UAWCs vurderinger likevel at de nå har en økende innflytelse på palestinske myndigheter, og at dette åpner for større muligheter i framtida.

I slutten av august bevilget Arbeidsutvalget i Fagforbundet en kvart million kroner til nytt kontorutstyr til UAWC.

PROGRAMSTØTTE LIBANON

Foto: Ingunn Eriksen

I november besøkte Fagforbundets leder Mette Nord partnerne våre i Libanon.

Et lite land i et stort politisk vakuum

I 2022 var Libanon i fritt fall – for fjerde år på rad. Politisk ustabilitet, devaluering av det libanesiske pundet og en galopperende inflasjon har skjovet en stor del av befolkningen ut i fattigdom. Folk greier ikke lenger å dekke sine basisbehov. Krisen skjerpes av at myndighetene har fjernet tidligere subsidier på drivstoff. I dag har kun et fåtall regelmessig tilgang på strøm.

Av landets vel seks millioner innbyggere er ca. en million registrerte syriske og 210 000 registrerte palestinske flyktninger. Palestinerne er etterkommere av flyktningene fra 1948, da staten Israel ble etablert. UNRWA er FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten, og drifter blant annet skolene i leirene. Men UNRWA lider fremdeles av en dramatisk underfinansiering. Fattigdommen blant landets palestinere steg fra 70 prosent ved begynnelsen av 2022 til 93 prosent i oktober.

Ifølge Verdensbanken er den økonomiske krisen i Libanon blant verdens verste de siste hundre årene. Siden 2019 har det libanesiske

pundet tapt 97 prosent av sin verdi. En UNICEF-rapport fra august 2022 anslår at hele 70 prosent av befolkningen nå må låne penger til mat eller handle på kreditt. Det er lange køer ved bakerier og bensinstasjoner, med tendenser til vold og slåssing mellom folk. I oktober brøt det i tillegg ut kolera, det første på flere tiår. Utbruddet spredde seg raskt og krevde 17 liv.

Den økonomiske kollapsen presser et økende antall barn ut i arbeid, for å kunne bidra til å forsørge familien. Stadig flere unge jenter blir tvangsgiftet. Krigen i Ukraina har medført stor mangel på hvete og drivstoff. Folk som var marginaliserte allerede før

FAKTA OM LIBANON

Offisielt navn: Den libanesiske republikk

Hovedstad: Beirut

Flateinnhold: 10 400 km²

Folketall: 6,40 millioner inkl. ca 1 000 000 registrerte syriske flyktninger (ifølge FN)
210 000 palestinske flyktninger
(190 Palestina/30 Syria, ifølge UNRWA)

Språk: Arabisk (offisielt), fransk, engelsk, armensk

Religion: 61 % muslimer (ca. 50/50 sunnier og shia), 34 % kristne og 5 % drusere

Gjennomsnittsalder: 34 år

Forventet levealder: 78 år

BNP pr. innbygger: 4 650 USD (2020)

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World Factbook

pandemien, har falt enda mer utenfor etter sammenbruddet i landets økonomi. Krisen har en ødeleggende virkning på offentlige tjenester som skole, helse og sikkerhet.

MASSEFLUKT UT AV LANDET

Desperasjonen blant folk er nå så stor at mange mennesker – med helt ulike bakgrunn – prøver å flykte fra landet over Middelhavet. I september sank en overfylt båt nær den syriske kysten, og 97 personer druknet. På nyttårsaftnen ble 232 personer reddet av libanesiske militære og UNIFIL, da den overfylte fluktbåten deres havarerte. En syrisk kvinne med et lite barn druknet. Til tross for slike alvorlige hendelser fortsetter folk å rømme fra landet sjøveien.

Tripoli er den nest største byen i Libanon, en havneby i landets fattigste område. Myndighetene gjør lite og ingenting for å bedre den nasjonale infrastrukturen, noe

Foto: Ingunn Eriksen

Norsk Folkehjelps generalsekretær Henriette Westhrin og Fagforbundets leder Mette Nord var i Libanon i november 2022. Vår partner Arab Palestinian Cultural Club har samlet inn penger til denne ambulansen, som de bruker i flyktningleiren Beddawi i Tripoli.

som gjør folkets mistillit til politikerne stadig dypere. I juni raste en bygning i byen sammen og krevde et barns liv. I november kollapset taket på en skole og drepte en elev. Et voldsomt regn i oktober førte til flom på hovedveiene, der en eldre, handikappet mann druknet. Strømsektoren er i dyp krise, og mange har ikke strøm mer enn et par timer i døgnet.

ØKENDE VOLD MOT KVINNER

Kollapsen i økonomien rammer kvinner særlig hardt. Som i hele Midtøsten har Libanon en betydelig økning av vold mot kvinner, også i antall drap på kvinner. Landets mange migrantarbeidere lever helt uten sosial og juridisk beskyttelse. Det er stigende spenning mellom den vanlige libaneser og de mange flyktningene fra borgerkrigen i nabolandet Syria. Et program for såkalt frivillig retur har fått 16 000 syriske flyktninger til å forlate Libanon og vende hjem, til tross for den 12 år lange krigen i hjemlandet.

I 2022 inngikk Libanons regjering en avtale med Det internasjonale pengefondet (IMF) om et program over 46 måneder, verdt tre milliarder USD. IMF satte som betingelse at regjeringen måtte gjennomføre noen sentrale reformer den tidligere har sabotert.

FØRSTE VALG SIDEN OPPRØRET

I mai gjennomførte landet sitt første parlamentsvalg siden det store opprøret i oktober 2019. Valget hadde høy deltakelse, også fra libanesere i eksil i utlandet. Men det var flere irregulære sider ved valget, som kjøp av stemmer, vold og maktmisbruk fra noen av de politiske partiene. De største partiene gjorde lite for å beskytte sivilbefolkningens rettigheter.

Valget innebar ikke store endringer av status quo, men det ligger en kime av håp i at 13 uavhengige reformister ble valgt inn i parlamentet. De 13 hadde alle sin bakgrunn fra opprøret i 2019, da hundretusener tok til gatene i protest mot utbredt korrupsjon og hyperinflasjon. Opprøret førte til økt politisk bevissthet og et nytt samhold på tvers av religion, etninsitet og klasse, men ble stilnet av pandemien og slått ned av myndighetene. Folk håper nå at de 13 nye parlamentarikerne vil kunne bidra positivt til å bekjempe korrupsjonen og til å samle landet.

I august 2020 eksploderte et stort lager på havna i Beirut. 220 mennesker mistet livet, over 700 ble såret. To og et halvt år senere er eksplosjonen stadig like uopplært, og har utvidet kløften av mistillit mellom folket og politikerne. Saken har også avslørt kritisk

tette bånd mellom politikerne og rettsvesenet. I juli 2022 begynte et par 50 år gamle kornsiloer på havna å brenne, fordi kornet hadde blitt liggende og gjære etter eksplosjonen, og til slutt antente i den sterke sommervarmen. Siloene kollapset, og medførte en retraumatisering av både hjelpearbeidere og mange mennesker i nabolaget.

ET STADIG TRANGERE YTRINGSROM

Journalister og aktivister blir forsøkt stilnet, både fra regjeringshold og av private aktører. Kritikkk av regjeringen blir raskt stemplet som æreskrenkelser, og militære domstoler tas nå i bruk for å slå ned på kritiske røster. I juni ble en kvinnelig komiker dømt i en militær domstol for å ha postet en satirisk sketsj på Instagram.

I juni slo myndighetene ned på LHBT-miljøets rett til å samles under Pride, et alvorlig tilbakeslag for rettighetene til utsatte grupper. En homofobisk gruppe som kaller seg Herrens soldater, truet med å fjerne alle homofile fra en offentlig plass i Beirut.

Det legges stadig nye hindringer i veien for aktive organisasjoner. Når disse trenger tilgang på sine egne penger i en bank, støter de på en rekke byråkratiske hindre. Dette tar både tid og oppmerksomhet vekk fra

selve arbeidet. Med en stat som har kollapset fullstendig, er det viktigere enn noen gang å bidra til at frivillige organisasjoner kan fortsette sine viktige samfunnsoppgaver.

PARTNERNES ARBEID

Siden 2009 har Fagforbundet gitt politisk og økonomisk støtte til arbeidet for kvinner og de unge i Libanon. Støtten kanaliseres gjennom *Arab Palestinian Cultural Club (APCC)* og *Kvinner Kan (Women Can Do It)*, med nettverket *Najdeh* som gjennomførende partner. Fagforbundet fullfinansierer Kvinner Kan.

Å vokse opp i en korrumpert stat i full oppløsning kan knekke framtidshåpet hos både ungdom og voksne. De siste årenes politiske uro har hatt en sterkt negativ innvirkning på palestinerne liv i flyktningleirene. Under pandemien hadde Libanon flere omganger med full nedstengning, med store sosiale konsekvenser i de trangbodde leirene. Den manglende internasjonale støtten til UNRWA forverrer situasjonen ytterligere.

UNGE KJEMPER FOR SIN EGEN FRAMTID

Økonomisk pressede tider gir folk lite rom for sosial og politisk deltakelse. Unge menn må prioritere å bidra til familiens levebrød, og mange dropper ut av skolen. I alle samfunn er utdanning en sentral investering i både egen og familiens framtid. APCC arbeider aktivt for at palestinsk ungdom i flyktningleirene ikke skal falle ut av skolen. De jobber for å kunne tilby de unge et trygt sted å være, og har etablert flere studiesentre med gratis strøm og Internett. Hit kan de unge komme og få gjort leksene sine i fred.

APCC holder kurs i menneskerettigheter. Her lærer deltakerne blant annet hvordan man kan intervensere i konfliktsituasjoner. I leirene har APCC etablert komiteer som

tilbyr sosiale tjenester, helsearbeid og leksehjelp. De driver frivillig arbeid via organiserte helse- og sosialteam, som tilbyr støtte til særlig utsatte grupper i leirene. De holder også direkte kontakt med studentene og deres familier, lytter til problemene deres, og forsøker å bidra til gode løsninger tilpasset den enkelte familie.

Et økende antall unge aktivister blir utsatt for alvorlig netthets. For å motvirke dette, holdt APCC kurs i 2022 for 13 unge kvinner og ni menn om hvordan beskytte seg på sosiale medier. For å bygge opp og styrke sin egen identitet, arrangerer de kurs om palestinsk historie. 18 kvinner og 12 menn mellom 16 og 25 år deltok i en samtale om palestinsk kultur og folkløse. 15 kvinner gikk på broderikurs i en måned. Kurset endte opp i en stor utstilling, som ble godt besøkt av både enkeltpersoner og organisasjoner.

En gruppe på 13 studenter deltok under Ramadan (fasten). De laget varm mat til 250 familier, og sydde nye klær til over 100 barn. En kulturell og sportslig konkurranse mellom ti skoler i leirene Al-Bared og Beddawi varte en måned. APCC organiserte også en ukes sommerleir med 100 deltakere.

KVINNER PRESSES FRA ALLE KANTER

I Libanon blir kvinnene utsatt for sterk diskriminering, både på arbeidsmarkedet og ellers i samfunnet. Det er godt dokumentert at i skyggene av pandemien ble det mer vold mot kvinner. Kvinner Kan-programmet arbeider for å motvirke dette, og prøver å mobilisere flere menn i sitt holdningskapende arbeid. Dette er både vanskelig og sensitivt, da vold mot kvinner anses som en privatsak. Den økonomiske krisa har ført til flere skilsmisser og mer våpen og narkotika i flyktningleirene. Når fattigdommen øker, synker giftealderen blant unge jenter. Tenåringssekteskap er til stor skade for både jenter og gutter.

Najdeh er opptatt av at jenter og gutter skal ha lik tilgang til mat, skolegang og psykososial støtte. I Shabriha i Tyr sør i landet holdt de et kurs i sinnemestring, som kan bidra til mindre vold i hjemmene. Folk må sitte på to benker rett overfor hverandre, og øve seg på hvordan de kan ta ut sinnet sitt, men kun verbalt og uten vold.

I flyktningleiren Ein El-Hilwe holdt de et kurs i hvordan flytte oppmerksomheten vekk fra voldsofrene og over på utøverne. Unge kvinner fikk trening i å ta igjen når mannlige kolleger trakasserer dem. 42 kvinner og 18 menn deltok på et kurs i stressmestring basert på rollespill som metode. Det er økende hatprat og seksualisert netthets mot flyktninger og unge kvinner. De blir utsatt for digital utpressing, som i noen tilfeller har ført til selvmord.

Leirene styres av mannsdominerte og ofte svært konservative leirkomiteer. Najdeh gjennomførte 20 intervjuer med sentrale personer fra disse komiteene, for å berede grunnen for å få flere kvinner inn i leirkomiteene. De senere årene har Najdeh kjørt prosjektet *It all starts from home*, som et aktivt bidrag til en mer åpen diskusjon også i hjemmene om kvinners rolle – både i familien og i samfunnet. I november deltok de i den globale kampanjen Stans vold mot kvinner, men ble forsøkt stanset av konservative grupper i leiren Burj El-Baranjeh.

I målgruppene for Najdeh er det stadig mange som ikke vil snakke åpent om ømtålige temaer som seksuell vold, tvangsekteskap, graviditet og skilsmisse. Noen av leirkomiteene saboterer aktivt samarbeidet med Najdeh. Men en positiv lærdom er at det hjelper å mobilisere flere unge. Det har også vist seg at kursing og debatt i sosiale medier kan bidra til økt forståelse for årsakene til vold mot kvinner.

FAKTA OM LAOS

Offisielt navn:

Laofolkets demokratiske republikk

Hovedstad: Vientiane

Flateinnhold: 236 800 km²

Folketall: 7,57 millioner

Språk: Laotisk offisielt,
i tillegg 16 lokale språk

Religion: 65 % buddhister, 2 % kristne,
33 % andre

Gjennomsnittsalder: 24 år

Forventet levealder: 66 år

BNP pr. innbygger: 2,629 USD (2020)

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World
Factbook

Ett av Norsk Folkehjelps team gjennomfører ikke-teknisk kartlegging sammen med beboere i landsbyen Bounka i Xanasomboun-distriktet i provinsen Champasak i september 2022.

Takk for 13 års støtte til Laos!

Laos er det fattigste og minste landet i Sørøst-Asia. Under Vietnamkrigen ble Laos bombet sønder og sammen av USA, uten at USA noen gang erklærte landet krig. I 1997 startet Norsk Folkehjelp et program for rydding av udetonerte klasevåpen i Laos, i dag ett av organisasjonens største landprogram.

Arbeidet foregår i de fire sørlige provinsene Attapeu, Champasak, Saravane og Sekong. Fagforbundet har støttet arbeidet fra 2010, og har siden da besøkt landet med tre ambassadørdelegasjoner. Samarbeidet ble avsluttet ved utgangen av 2022 fordi programmet nå har god finansiell støtte fra andre. Etter en restrukturering av arbeidet gikk Fagforbundets støtte i 2022 til Team 29, som i dag består av fem menn

og en kvinne. Arbeidet til Team 29 foregår i Attapeu, Champasak og Saravane.

VERDENS MEST KLASEBOMBEBEFENGTE LAND

Laos er det eneste landet i Sørøst-Asia uten egen kystlinje, og all import må gå over land. Russlands invasjon av Ukraina har hatt store følger i hele verden, også for lille Laos. Landet opplever nå hyperinflasjon,

prisen på drivstoff har galoppert, og stor økonomisk usikkerhet gjelder på alle samfunnsområder.

Landbruket er gammeldags og lider sterkt under mangelen på bensin og diesel. Helt fra Vietnamkrigens slutt i 1975 har det vært forbundet med stor fare å være bonde i Laos, da landjorda kan skjule udetonerte, livsfarlige krigsetterlatenskaper. Det anslås at over 80 millioner udetonerte klasebomber lå igjen etter Vietnamkrigen, som gjør Laos til verdens mest bombede land i forhold til innbyggertall. Mange laotere er drept og langt flere skadet for livet etter å ha tråkket på eller kommet borti udetonerte eksplosiver.

Fagforbundets støtte i 2022 til Team 29 bidro til teknisk kartlegging av 535 000 m² rundt tre landsbyer, der 215 085 m² viste seg å være infisert med klasebomber. 48 325 m² rundt fire landsbyer ble ryddet, 585 objekter ble funnet og destruert. Dette kom 833 mennesker til gode – derav 271 kvinner, 179 menn, 147 jenter og 236 gutter.

NORSK FOLKEHJELPS METODIKK

Arbeidet går i tre faser: Kartlegging (Non Technical Surveys), teknisk kartlegging (Technical Surveys) og rydding (Clearance). Den første fasen er å lage en oversikt over de berørte landsbyene via en ikke-teknisk kartlegging. Her bygger teamet på samtaler med lokalbefolkningen, intervjuer med nøkkelpersoner og analyser av allerede innsamlede data – eksempelvis om tidligere ulykker. Basert på dette er neste fase teknisk kartlegging med metalldetektor for å finne eksakt hvor i bakken eksplosivene skjuler seg. Siste fase er å starte aktiv rydding av definerte område Norsk Folkehjelp legger vekt på bredde i opplæringen av de ansatte. Samtlige teammedlemmer skal kunne utføre både kartlegging og teknisk kartlegging, rydding og fjerning av klasevåpen samt andre løpende oppgaver. Dette bidrar til en unik operasjonell fleksibilitet ute i felt.

Effektiv rydding av klasebomber bygger på en *bevisbasert kartlegging*, som er Norsk Folkehjelps metodikk og har vært førende for at dette nå også har blitt nasjonal standard. Norsk Folkehjelp er en viktig partner for landets nasjonale ryddeoperatør *UXO Lao*, og bidrar med teknisk assistanse, kvalitetssikring og rådgivning. Norsk Folkehjelpsamarbeider også tett med myndighetene gjennom *National Regulatory Authority (NRA)*, og er en støttespiller i deres informasjonsarbeid.

Norsk Folkehjelp spiller en sentral rolle for Laos i deres arbeid med å oppfylle forplikt-

elsene i Klasevåpenkonvensjonen, det globale forbudet mot bruk, produksjon, lagring og overføring av klasevåpen. Nasjonalt eierskap til saken er av største betydning for at en stat skal kunne klare dette. For et lite og fattig land som Laos er internasjonalt samarbeid og humanitær bistand avgjørende for at de skal kunne nå målet innen den avtalte tidsfristen 01.08.2025.

LIKESTILLING OG MILJØVERN

Rydding av landminer og klasevåpen har tradisjonelt vært et mannsdominert yrke. I alle programland har Norsk Folkehjelp fokus på likestilling og mangfold. Målet er å rekruttere flere kvinner, også til ledende stillinger. I dag er det 160 kvinner blant de 469 ansatte i Laos. *Proud to Be Us Laos* er en nasjonal organisasjon som driver et bredt holdningsarbeid for økt respekt for folks identitet og seksuelle orientering. I 2022 deltok alle ansatte på et interaktivt kurs i deres regi, om hvordan vise større respekt for hverandres mangfold og for den enkelte kollega i hverdagen.

Norsk Folkehjelp samarbeider med *Zero Waste Laos*, en frivillig, nasjonal organisasjon for unge som er engasjert i miljøvern. Rydding av klasevåpen krever store mengder teknisk utstyr, og kan potensielt skape stor forurensing. Norsk Folkehjelp har forpliktet seg til å edusere sitt klima- og miljøavtrykk, også i Laos. I 2022 var fokuset å få en mer bevisst ressursbruk, bedre avfallshåndtering og større energi-effektivitet.

Å GJØRE BEFOLKNINGEN TRYGGERE

Alle land må produsere sin egen mat. – Å bidra til å gjøre folk tryggere, særlig i jordbruket, er Norsk Folkehjelps viktigste bidrag i Laos. Vi vil rette en stor takk til Fagforbundet for uvurderlig støtte gjennom alle år, sier Aubrey Miles Sutherland, landdirektør i Norsk Folkehjelp i Laos.

2022 var et produktivt år for Norsk Folkehjelps landprogram, på tross av en uvanlig lang regntid. Med støtte fra det norske og det amerikanske utenriksdepartementet samt Fagforbundet kunne vi sette opp 22 ryddeteam, *Battle Area Clearance Teams*, og ni team som klarer områder med rester av udetonerte klasevåpen, *Cluster Munition Remnant Survey Teams*. I løpet av året klarerte Norsk Folkehjelp Laos 7 912 950 m² land på 90 oppdrag. 8 984 ueksploderte objekter ble funnet og destruert. Dette kom 14 311 landsbyboere direkte til gode, og over 57 000 mennesker indirekte til gode.

FAKTA OM SØR-SUDAN

Styreform: Republikk

Hovedstad: Juba

Offisielle språk: Engelsk (offisielt), arabisk

Flateinnhold: 644 329 km²

(Norge: 385 000 km²)

Folketall: 11 millioner fordelt på 64 etniske grupper, de to største er dinka (36%) og nuer (16%)

Religion: Animisme, kristendom og islam

BNP pr. innbygger: 700 USD (2020)

Alder: 63% er under 24 år (Norge: 30%)

Fødselsrate: 38,2 per 1000 (Norge 12,1)

Forventet levealder: 59,7 år (Norge 83 år)

Interne flyktninger: 1,7 millioner, 2,3 million fordrevne til nabolandene, 63% under 18 år.

7,7 millioner står overfor alvorlig matusikkerhet.

Kilder: Verdensbanken, FN, CIA - The World Factbook

I Sør-Sudan støtter Fagforbundet kvinnekollektiver som dyrker jorda, slik at de både kan fø egen familie og styrke sin egen posisjon i et mannsdominert samfunn. Kollektivene står for hele næringskjeden fra frø til høsting til transport og salg av produktene.

Et modig folk som kjemper for sine rettigheter

9. juli 2011 så den nye republikken Sør-Sudan dagens lys, og erklærte sin løsrivelse fra nabolandet Sudan. Sør-Sudan er verdens yngste stat. I flere tiår har befolkningen lidd under væpnede konflikter mellom landets mange etniske grupperinger – tidvis ren borgerkrig. Salva Kiir (71) er landets omstridte president.

Sør-Sudan er nær dobbelt så stort som Norge med 11,5 millioner innbyggere. Landet har hele 64 etniske grupper, med dinkaer og nuere som de to største. Landet er fruktbart og rikt på naturressurser, blant annet olje. Landet ligger nær Ekvator, og kan være rammet av både tørke og storflom. Den hvite Nilen starter i Uganda, renner gjennom Sør-Sudan og skaper jevnlig enorme oversvømmelser. Landet sliter ennå med skadene etter vedvarende storflom siden 2020. Norske myndigheter

anslår at 9,4 millioner mennesker i Sør-Sudan trenger humanitær bistand, og at 2,2 millioner er internt fordrevne.

Global Rights Compliance er en organisasjon basert i Nederland, som har spesialisert seg på internasjonal humanitærrett. Høsten 2022 ga de ut rapporten *No Choice but to Flee*, der de slo fast at Salva Kiirs regjering har tatt i bruk sult som en bevisst metode i krigføringen mot sin egen befolkning, at de har rettet angrep mot

bistandsarbeidere og framtvunget en massiv tvangsflytting av sivile. Rapporten dokumenterer at samtlige parter i konflikten har begått store og systematiske menneskerettighetsbrudd. I dag er Sør-Sudan ett av de farligste landene i verden for internasjonale bistandsarbeidere.

I april 2023 la FNs menneskerettighetskommisjon for Sør-Sudan fram sin rapport for 2022: En rekke høytstående politikere og militærtjenestemenn skal ha begått

Foto: Fagforbundet

alvorlige menneskerettighetsbrudd, blant annet skal en generaløyntant ha godkjent flere utenomrettslige henrettelser i Mayom i delstaten Unity. Kommisjonen skriver at straffefrihet for alvorlige menneskerettighetsbrudd er den sentrale drivkraften for volden mot sivile.

Sør-Sudan ble med i samarbeidsavtalen mellom Fagforbundet og Norsk Folkehjelp i 2021. Fagforbundets støtte går til partnere som arbeider for kvinner og ungdom.

SKJØR FREDSAVTALE FRA 2018

I 2018 inngikk myndighetene en fredsavtale med flere væpnede opprørsgrupper. Men i november 2022 blusset voldsnivået opp igjen, særlig i de to delstatene Øvre Nilen og Jonglei. Mange sivile ble drept, hus og åkre påtønt og brent ned, ca. 50 000 mennesker ble internt fordrevet. Det kom flere urovekkende rapporter om seksuell vold

mot kvinner og barn. Ethvert lokalsamfunn påvirkes sterkt av slike hendelser. I Sør-Sudan var den humanitære situasjonen ytterst alvorlig fra før, med liten adgang for befolkningen til skole og helsetjenester. Landets politiske ledere bærer et stort ansvar for denne situasjonen, og ikke minst for å løse den. En varig fred i Sør-Sudan er den eneste måten å løse landets mange og store humanitære utfordringer.

Pressefrihet og organisasjonsfrihet har dårlige kår, tross en robust lovgivning fra 2013. Journalister blir arrestert, og folk er engstelige for å kritisere myndighetene av frykt for represalier.

PARTNERNES RESULTATER I 2022

Undertrykking og vold skaper motstand. I Sør-Sudan kjemper folk aktivt mot kjønnsbasert vold, for et sterkere sivilsamfunn og større respekt for menneskerettighetene. Kvinner og ungdom organiserer seg for å styrke sin plass i samfunnet, skape et livsgrunnlag gjennom ulike spare- og lånegrupper, og bruke kultur til økt politisk engasjement og spre kunnskap om fredsavtalen. Unge jenter og voksne kvinner lider under sterkt konservative og patriarkalske kjønnsoppfatninger. Landets årelange, voldelige konflikter har økt kløften mellom kvinner og menn.

Støtten fra Fagforbundet går blant annet til å støtte kampen mot kjønnsbasert vold og yrkesopplæring i regi av *Women Aid Vision (WAV)*. Her får unge kvinner opplæring i ulike yrker og nødvendige ferdigheter for å kunne drive egen forretningsvirksomhet. Dette bidrar til å gjøre kvinnene mer selvstendige og økonomisk mindre avhengig av sine menn. Tradisjonelt står kvinners rettigheter til jord og rent vann svakt, og er et tema for de partnerne Fagforbundet støtter.

I 2022 ble det organisert seks dialoger med unge for å påvirke de nasjonale myndig-

hetene. 927 personer deltok, derav 547 menn og 380 kvinner. Temaene var at de unge må bli representert i offentlige avgjørelser og institusjonelle reformer, ansvarlighet og åpenhet om statens pengebruk, å hindre seksuell utnyttelse og misbruk, grunnleggende menneskerettigheter, økt likestilling og andre aktiviteter som fremmer de unges og kvinnenes stilling i samfunnet.

Sammen med flere andre aktører organiserte WAV bevisstgjøringskurs om kjønnsbasert diskriminering og kvinners rettigheter for 88 485 deltakere, derav 41 779 menn og 46 706 kvinner. 12 radiodebatter om vold mot kvinner nådde snaut 50 000 lyttere. Lokale komiteer ble opprettet for å bekjempe vold mot kvinner, samt gratis telefonlinjer der man kan ringe inn og rapportere om seksuelle overgrep. 34 741 personer, derav 19 163 kvinner og 15 578 menn, deltok i en lokal bevisstgjøringskampanje om vold mot kvinner. Deltakerne var ledere i lokalsamfunnet, representanter for politi og myndigheter, religiøse ledere og lokale kvinneledere.

455 studenter, derav 241 jenter og 214 gutter, deltok i skoledebatter om hvordan forebygge ungdomsekteskap – som er skadelig for både jenter og gutter. 1468 unge elever, derav 863 kvinner og 605 menn, ble opplært som frivillige på lokalsamfunnsnivå som aktive støttespillere for likestilling i provinsene Old Fangak, Juba, Budi og Kapoeta.

Fagforbundet støtter de unge gjennom blant annet *Anataban Arts Initiative*, etablert i 2017 av unge sørsudanske kunstnere. Aktivistene her har som mål å bidra til forsoning i landet gjennom gatekunst, teater og musikk. Anataban er svært aktive på sosiale medier, de lager gateteater og radioprogram som når ut til mange unge.

Storingsrepresentantene Marian Hussein og Ingrid Fiskaa (SV) og Åsmund Aukrust (Ap) med Dr. Susan Power, Head of Legal Research and Advocacy i menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq, og Michel Lynk, FNs spesialsjef for okkupert Palestina 2016 - 2022. Her fra Stortinget i august 2022.

Foto: Ingunn Eriksen

Tålmodighet gir resultater

Siden 2009 har Fagforbundet og Norsk Folkehjelp samarbeidet om å sette søkelys på norske aktørers medvirkning til den israelske okkupasjonen av palestinske områder. I 2022 har vi sett en positiv utvikling på flere områder vi har jobbet med over flere år.

NORSK MIDTØSTEN-POLITIKK

Samarbeidsprosjektet fortsatte å utfordre Norges vedvarende mangel på vilje til å holde Israel ansvarlig for gjentatte brudd på folkeretten og palestineres rettigheter. I sitt andre år som medlem i FNs sikkerhetsråd tok Norge sammen med andre land initiativ til flere hastemøter og presseuttalelser i forbindelse med enkelte hendelser, eksempelvis drapet på journalisten Shireen Abu Akleh. I FNs generalforsamling derimot sviktet Norge palestinerne ved å ikke støtte den FN-resolusjonen som ber FNs internasjonale domstol om en rådgivende uttalelse om de juridiske konsekvensene av Israels brudd på det

palestinske folkets rett til selvbestemmelse. Et flertall stemte for.

Et riktig skritt på veien kom i juni da regjeringen besluttet at varer produsert i Israels ulovlige bosettinger på Vestbredden og Golanhøydene skal merkes tydelig med at de er produsert i en israelsk bosetting. Beslutningen var en oppfølging av en dom i EU-domstolen fra 2019 som slår fast at næringsmidler fra bosettingene ikke kan merkes som *'Product of Israel'*. Typiske bosettervarer er vin, olivenolje, frukt og grønnsaker. Samarbeidsprosjektet fortsetter å jobbe for et totalforbud mot import av bosettingsvarer og -tjenester.

I februar deltok samarbeidsprosjektet på et møte med Utenriksdepartementet for å gi innspill til en resolusjon om menneskerettighetsforsvarere i konfliktområder, som Norge skulle fremme i FNs menneskerettighetsråd. Vårt innspill knyttet til næringslivets ansvar ble tatt hensyn til i det såkalte nullutkastet, og var fortsatt med da resolusjonen ble vedtatt i slutten av mars.

Sammen med LO og Fellesrådet for Palestina overrakte vi et brev i mai til Utenriksdepartementet fra 33 norske organisasjoner. Brevet ba Norge om å ta initiativ i Sikkerhetsrådet til en handlingsplan for å følge

opp anbefalingene til Israel fra FNs kontor for barn i væpnede konflikter (CAAC). Rapporter fra CAAC viser at behandlingen av palestinske barn i israelsk fangenskap bryter med internasjonale konvensjoner.

I september arrangerte vi heldagsseminaret *Apartheid styrker seg: Hva kan vi gjøre?* på Stortinget sammen med SV og LO. Blant innleiderne var FNs tidligere spesialrapportør for Palestina, Michael S. Lynk, og representanter for de palestinske, israelske og internasjonale menneskerettsorganisasjonene Al-Haq, Al-Mezan, B'Tselem og Human Rights Watch. Seminaret ble avsluttet med en samtale med norske politikere om norske myndigheters passivitet overfor situasjonen i Palestina, og hvordan dette bidrar til å undergrave folkerettens rolle i det internasjonale rettssystemet. Konkrete tiltak for oppfølging ble også diskutert.

Hagai El-Ad fra B'Tselem og Omar Shakir fra Human Rights Watch ble intervjuet av Bistandsaktuelt, Fri Fagbevegelse, Klassekampen og Vårt Land. I tillegg hadde SV, LO, Fagforbundet og Norsk Folkehjelp et felles innlegg i Aftenposten med tittel «Apartheid styrker seg. Norge må endre politikk overfor Israel». Møter ble holdt med flere norske aktører, også Utenriksdepartementet.

OLJEFONDET

Samarbeidsprosjektet fikk gjennomslag for vårt syn i Etikkrådets virksomhetsplan for 2022. Rådet vil «fortsette å ha oppmerksomhet mot selskaper med virksomhet i områder der okkupasjonsretten kommer til anvendelse». Behandlingen av Etikkrådets rapport fra 2020 kunne «tilsi at ytterligere noen selskaper med virksomhet i tilknytning til Vestbredden vil bli vurdert». Det kom likevel ingen nye eksklusjoner i løpet av året.

Den årlige stortingsmeldingen om Statens Pensjonsfond Utland (SPU) ble behandlet av Stortingets finanskomité i mai. En mindretallsmerknad fra SV, Rødt og MDG i komiteens innstilling til Stortinget viste til den første rapporten fra *Don't Buy into Occupation*-koalisjonen (les mer nedenfor), hvor vi er medvirker aktivt. I merknaden ba SV, Rødt og MDG regjeringen «endre atferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Oljefondet trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd».

I august leverte samarbeidsprosjektet innspill til FNs komité for økonomiske, kulturelle og sosiale rettigheter (CESCR) i anledning komiteens behandling av en rapport levert av norske myndigheter som oppfølging av at Norge ble 'eksaminert' av komiteen i februar 2020. Innspillet oppfordret til fortsatt oppfølging av Oljefondets arbeid med investeringer i konfliktområder.

Forventningsdokumentet for menneskerettigheter som Norges Bank Investment Management (NBIM) legger til grunn for sin dialog med porteføljeselskaper, ble revidert på nytt i 2022. Dokumentet sier mer om hva «en forhøyet grad av aktsomhet» innebærer, blant annet i konfliktområder.

NORSKE FINANSINSTITUSJONER

Vi er med i koalisjonen *Don't Buy into Occupation*. Den består av 26 palestinske, regionale og europeiske organisasjoner. I desember lanserte vi vår andre rapport *Don't Buy into Occupation: Exposing the financial flows into illegal Israeli settlements*, med kronikk i Klassekampen og dekning i bl.a. E24 og Finanswatch. 725 europeiske finansinstitusjoner, deriblant 12 norske, eier aksjer og obligasjoner for 114 milliarder USD i selskaper med koblinger til aktivi-

teter som bidrar til menneskerettighets- og folkerettsbrudd i tilknytning til bosettingene.

Siden 2019 har norske finansaktører og sju fondsforvaltere ekskludert eller solgt seg ut av minst 47 selskaper som medvirker til okkupasjonen. Vi regner det som svært positivt at blant norske institusjoner er det nå kun Oljefondet igjen som har investeringer i israelske banker som tilbyr finansiering av byggeprosjekter i israelske bosettinger. I løpet av året har vi hatt korrespondanse og møter med flere norske fondsforvaltere for å diskutere problemstillingen.

KOMMUNALE INNKJØP OG INVESTERINGER

For å øke antall vedtak mot investeringer i og innkjøp fra selskaper med virksomhet knyttet til de israelske bosettingene, utarbeidet vi et nytt hefte sammen med Fellesutvalget for Palestina, Palestina-komiteen i Norge og BDS Norge, som veileder kommuner i hvordan og hvorfor de skal innføre slike vedtak. Samarbeidsprosjektet har også bistått ulike aktører med råd og tekstforslag i utforming av vedtak og arbeid med etiske strategier.

Fagforbundets Palestina-ambassadører har vært aktivt involvert i dette arbeidet. Randi Aven tok initiativ til et vedtak i Høyanger kommunestyre. I det endelige vedtaket fra desember stiller kommunen seg positiv til merking av bosettervarer, og oppfordrer norske myndigheter til å utarbeide «ei skriftlig tilråding til norsk næringsliv, der ein rår frå økonomisk samkvem med land som støttar opp om ulovleg busetnad, og andre brot på folkeretten og menneskerettar i dei okkuperte palestinske områda».

Maria Nilsen Aksberg bidro til forbedring av økonomi- og finansreglementet i Innlandet fylke da fylkestinget behandlet saken

De nye trikkene i Oslo er levert av det baskiske selskapet CAF. Samme trikker kjører en omstridt rute i Jerusalem (innfelt).

Foto: Norsk Folkehjelp

i desember. Setningen «Innlandet fylkeskommune investerer ikke i selskaper som har virksomhet i okkuperte områder» ble tatt med i reglementet.

Tidligere i året deltok vi i en høring i Oslo kommune om forslag til revidert modell for kommunens anskaffelsesregelverk. I mars sendte vi høringsinnspill til kommunens byrådsavdeling for finans, der vi bl.a. påpekte at kravene om respekt for menneskerettigheter og folkerettslige forpliktelser når det gjelder forhold ved leverandøren som ikke er direkte knyttet til leveranser, ikke er eksplisitte nok.

NÆRINGS LIVETS ANSVAR I KONFLIKTOMRÅDER

I kjølvannet av flere eksempler på større offentlige innkjøp fra utenlandske selskaper som forårsaker eller medvirker til brudd på reglene om beskyttelse av sivile i krig og konflikt, lanserte vi rapporten *Folkeretten og næringsvirksomhet i konfliktområder*, utarbeidet av Mads Harlem og

Mark B. Taylor i 2021 i samarbeid med LO. I januar ble denne presentert for Stortingets kommunal- og forvaltningskomité av LO-sekretær Are Tomasgaard, i forbindelse med en høring om Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Tomasgaard anbefalte at det lages en veileder basert på rapporten, med en oversikt over de viktigste reglene som finnes internasjonalt om næringslivets overholdelse av folkeretten i konfliktområder og hvordan disse reglene er gjennomført i norsk rett. AUF-leder Astrid Hoem ba regjeringen tydelig fraråde statseide selskaper å handle med selskaper som bryter folkeretten.

Rapporten har blitt brukt aktivt for å prøve å få strammet inn praktiseringen av anskaffelsesregelverket, bl.a. i forbindelse med Norske togs innkjøp av 170 tog fra Alstom, selskapet som er en sentral aktør i prosjektet Jerusalem Light Rail, bybanen som knytter bosettingene i Øst-Jerusalem tettere til resten av byen. Samarbeids-

prosjektet bisto SV med et representantforslag – Dokument 8:84 S (2021-2022) – som ble behandlet på Stortinget i april. Forslaget om en forpliktende plan for å stramme inn praktiseringen av anskaffelsesregelverket og at Norske tog AS ikke tar i bruk opsjonen på å kjøpe ytterligere 170 tog fra Alstom fikk ikke medhold. Imidlertid kunne næringsminister Jan Christian Vestre (Ap) forsikre at «det er naturlig at vi vurderer intensjonen i dette forslaget» i arbeidet med innovasjon i offentlige anskaffelser, og at innspillene ville tas inn i arbeidet med en ny eierskapsmelding.

I oktober kom den nye eierskapsmeldingen. Det var gledelig å se at den inkluderte følgende formulering: «Videre er staten opptatt av at selskaper som opererer i, handler med eller har forretningsforbindelser tilknyttet konfliktområder, utviser respekt for internasjonal humanitærrett og unngår å bidra til, eller støtte opp under, brudd på disse reglene. Slike tilfeller fordrer særlig grundige aktsomhetsvurderinger.»

Stor aktivitet i fylkene

2022 var preget av LO-kongressen i mai og Fagforbundets landsmøte i oktober. Flere fylkesambassadører var delegater på begge. I september var seks ambassadører i Palestina, den første delegasjonsreisen etter korona.

Av ulike grunner ble det ikke rapportert om aktivitet fra Nordland, Troms og Vestfold/Telemark.

AGDER: Venke Anny Nes

Å arbeide med Palestina på Sørlandet har sine utfordringer. På digitale møter med tillitsvalgte har Venke snakket om solidaritetsarbeidet, som også er tema på tillitsvalgt-skoleringen i Agder. Det har vært kontakt med Palestinakomiteen.

FINNMARK: Jorunn H. Mikkelsen

Jorunn deltar på sosiale medier, og var aktiv både før og under landsmøtet.

INNLANDET: Maria Nilsen Aksberg

1. mai holdt Maria internasjonal appell på Gjøvik, der hun blant annet snakket om de seks terrorstemplede organisasjonene. Hun har innledet på tillitsvalgt-skoleringen Fase 2 om forbundets arbeid i Palestina. Hun har vært aktiv overfor formannskapet på Hamar for å stanse godkjenningen av et selskap som skal bygge et datasenter, der det viste seg at dette var eid av et israelsk selskap. Hun fikk ikke gjennomslag.

Maria sitter i fylkestinget for Rødt, og bidro til søkelys på at to selskaper i Innlandet bruker busser fra Merkavim (det største bussproduksjonsselskapet i Israel) i fylkeskommunal kollektivtrafikk. Dette kom på radio. Ved revideringen av fylkeskommunens finansreglement ble det vedtatt at de ikke skal investere i selskaper med virksomhet på okkupert område.

MØRE OG ROMSDAL: Skafti Helgason

Skafti har fortsatt sin kampanje mot matvarebutikker og firma som importerer frukt fra Israel og dei okkuperte områda. Før jul var det ikkje å sjå mandariner og klementiner frå Israel. Skafti følger situasjonen nøye gjennom israelske og palestinske medier. Fylkesstyret er orientert om stoda i Palestina, som også har vært tema på regionsamlingar i fylket. Skafti har tilbudt fagforeiningane i fylket å vitja dei, men det passa ikkje for nokon i år.

Våren 2022 bidro han til å etablere Norsk Folkehjelp Rauma og Vestnes. Styret der har fått tilbod om å eit foredrag om Palestina. Skafti var delegat på landsmøtet, der ambassadørane bidro til vedtaket om Palestina. Han har minna LO sentralt på å være aktive, og krevd meir handling frå SV, både i fylket og nasjonalt. Saman med Palestinakomiteen i Romsdal planleggast nå ei samling om Palestina.

OSLO: Trine Posaas Nilsen og Lasse Skurtveit

Oslo har et stort engasjement for Palestina. Mange tillitsvalgte er aktive i Palestinakomiteen, Ship to Gaza, en støttegruppe for palestinsk fotball eller deltar på solidaritetsreiser til Vestbredden. I Oslo har de delt reisebrev fra solidaritetsturene på forbundets nettsider og i sosiale medier, og flagget med det palestinske flagget på merkedager.

Gjennom flere uttalelser har de krevd at Israel må trekke tilbake terrorstemplingen av de seks palestinske organisasjonene. De

har krevd boikott av varer fra og investeringer på okkupert område, tilbaketrekking fra bosettingene og at blokaden av Gaza må opphøre. En uttalelse rettet kritikk mot Unibuss' innkjøp av 180 el-busser fra Solaris, heleid av CAF som bygger en forstadsbane som knytter Vest-Jerusalem til de ulovlige koloniene.

ROGALAND: Marianne Hirzel

Marianne var med til Palestina. Hun har brukt tid på 'ikke-synlig' arbeid, som å følge med på nyheter. Hun har jobbet for å få oppslutning om støtteuttalelser til Palestina, både fra LO-kongressen og landsmøtet.

I januar deltok hun på webinarret *Don't Buy into Occupation – A Call from European Trade Unions*. I september hadde hun en presentasjon fra ambassadørreisen for Fagforbundet Ryfylke, i november for Fagforbundet Karmøy og i desember for fylkeskretsen i Rogaland. Hun har formidlet at med de klare vedtakene fra LO-kongressen og landsmøtet, er vi forpliktet til videre arbeid.

TRØNDELAG: Cathrine Hansen og Ole Roger Berg

Ole Roger var med til Palestina. I november fortalte han om reisen i representantskapet i Fagforbundet Trøndelag. Han var delegat på LO-kongressen. Cathrine har deltatt på noen webinarer. Hun har snakket om Palestina på møter i nærområdet, møter i kommunal regi og i det lokale LO. Begge er aktive på Facebook og Instagram. Begge bidro som delegater til gode uttalelser fra landsmøtet.

VESTLAND: Randi Aven

Randi var med til Palestina. I april deltok ho på en konferanse i Oslo i regi av Forsvar folkeretten. Ho bar Palestina-parolen i 1. mai-toget i Høyanger: Israel ut av Palestina – riv muren! Randi har vært aktiv på sosiale medier.

I oktober sendte ho ein interpellasjon til ordføreren om at Høyanger kommune må avstå frå å kjøpe varer og teneste frå, og ha investeringar i, selskap med verksemd på okkuperte område i strid med folkeretten. I desember fatta kommunestyret eit einstemmig vedtak:

«Høyanger kommunestyre er positiv til ei merking av produkt som er tilverka i busettingane for å gi konsumentar moglegheit til ikkje å kjøpe desse produkta. Israelsk verdiskaping på okkupert land er ikkje omfatta av den handelsavtalen Norge og øvrige EFTA-land har med Israel.

Kommunen vil jobbe opp mot og oppfordre norske myndigheiter til å utarbeide ei skriftleg tilråding til norsk næringsliv, der ein rår frå økonomisk samkvem med land som støttar opp om ulovleg busetnad, og andre brot på folkeretten og menneskerettar i dei okkuperte palestinske områda.

Samstundes må det bli arbeidd vidare internasjonalt for å innføre omforente restriksjoner på varer som er produsert på okkupert land.»

VESTLAND: Magne Hestad

Magne har vært aktiv i sosiale medier og tatt opp Palestina med fleire fagforeningar. Han var med de andre ambassadørene bak forslaget til Palestina-uttalelse fra landsmøtet.

VESTLAND: Sara Bell

Sara var med til Palestina. 1. mai holdt hun internasjonalt appell i Trondheim. I mai skrev hun i Klassekampen om LO-kongressen, apartheid og folkeretten. Hun deltok på apartheidseminaret på Stortinget i august, og skrev i Klassekampen mot terrorstemplingen av de seks organisasjonene. Sara møtte Norsk Folkehjelps landdirektør i Libanon, og deltok i en panel-samtale om Palestina på Utøya for Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom. I oktober holdt hun foredrag for Handala, Palestina-butikken i Bergen, på deres femårsjubileum.

Sara inviterte den palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq til å innlede på SVs programkonferanse på Blindern. Hun formidlet kontakt med LO i Oslo, som arrangerte møte med Al-Haq. Som delegat på landsmøtet fremmet Sara – på vegne av hele ambassadørkorpset – det forslaget til uttalelse om Palestina som ble enstemmig vedtatt. I november innledet hun for Fagforbundet Vestlands representantskap om apartheid, og holdt et innlegg på LO Vestlands regionkonferanse om økonomiske sanksjoner mot Israel.

VIKEN: Ivar Romundstad

Ivar tok initiativ sammen med de andre ambassadørene i Fagforbundet Viken for å få til et solidaritetsprosjekt med en palestinsk organisasjon, i samarbeid med Norsk Folkehjelp. De har valgt å samarbeide med ungdomsorganisasjonen *Arab Palestinian Cultural Club (APCC)*, en av Fagforbundets partnere i Libanon. I desember ble det gjennomført et inspirerende møte mellom Vikens ambassadører og ungdomstillitsvalgte, der de ble enige om et samarbeid. I november var Ivar på Årnes, der Fagforbundets og LOs solidaritetsarbeid ble presentert. Nes er vennskapskommune med landsbyen Jayyous nord på Vestbredden.

VIKEN: Lynette Frøyhov

Lynette måtte trekke seg som ambassadør, men har prioritert å jobbe for bevilgninger til palestinernes sak i fylket. Hun har deltatt i arbeidet med å opprette Fagforbundet Vikens eget Palestina-prosjekt, den palestinske ungdomsorganisasjonen *Arab Palestinian Cultural Club (APCC)* i Libanon.

VIKEN: Heidi Engum

Heidi var med til Palestina. Hennes engasjement ligger primært i apartheid og BDS. Hun sitter i styret i Palestinakomiteen i Drammen og er styremedlem i Rødt Drammen. På landsmøtet argumenterte hun for Palestina-uttalelsen fra talerstolen, på vegne av sin delegasjon Yrkessesksjon kontor og administrasjon.

Heidi er engasjert på sosiale medier, og har publisert flere innlegg i ulike Facebook-grupper. Hun holdt ett foredrag for Rødt Drammen og to for Fagforbundet Vestre Viken. Gjennom Palestinakomiteen i Drammen har Heidi arrangert paneldebatt med palestinske studenter og Line Katheeb, leder i Palestinakomiteen i Norge, om boikott, apartheidfrie soner og kommunestyrevedtak om etisk handel og brudd på folkeretten. Det har vært møter med Bama og Palestina-komiteen, samt deltakelse på stand på Drammen Elvefestival. 29. november deltok Heidi på markeringen av FN-dagen for solidaritet med det palestinske folket.

VIKEN: Pål A. Hauge Christiansen

Pål var med til Palestina. 1. mai holdt han innlegg om arbeidsforhold for palestinerne på Vestbredden. På Nakba-markeringen i mai holdt han appell i Fredrikstad. Pål holdt også appell på den internasjonale solidaritetsdagen for Palestina i november. Pål har samarbeidet med den lokale Palestina-komiteen om to støttekonserter.

Begivenhetsrik reise til Palestina

Endelig slapp korona taket, og det ble mulig å arrangere en delegasjon til Palestina i august/september 2022. I tillegg til de seks ambassadørene deltok Stein Guldbrandsen og Svend Morten Voldsrud fra AU i Fagforbundet, prosjektleder Ingunn Eriksen og webmaster Knut Brobakken fra Fagforbundet, prosjektleder Are Stranden og journalist Inger Sandberg fra Norsk Folkehjelp.

Foto: Are Stranden

Randi Aven, Heidi Engum, Sara Bell, Ole Roger Berg, Pål A. Hauge Christiansen og Marianne Hirzel på ambassadørdelegasjon til Palestina i september 2022, her hos beduiner i South Hebron Hills.

PALESTINA
september 2022

**Pål A. Hauge
Christiansen, Viken**

Er det håp for Palestina?

Det er snart avreise for Fagforbundets delegasjon til Vestbredden for å besøke, støtte og hente hjem inntrykk som skal formidles videre.

Veien videre for et fritt Palestina kan synes lengre enn noen gang, noe som illustreres klart av de siste hendelsene i Gaza. Palestinernes kamp dreier seg om Israels manglende respekt for folkeretten, for menneskerettighetene og for de internasjonalt anerkjente grensene. De kjemper for retten til en selvstendig stat og råderett over egne naturressurser. Generasjon etter generasjon har nå blitt født under okkupasjon, og har levd hele livet med okkupasjonen. Dette setter dype spor i et folk. Det sier

også noe om hvordan det internasjonale samfunnet har sviktet palestinerne.

Fagbevegelsen med krav til norske myndigheter

Det å være Palestina-aktivist er krevende på flere fronter, ikke minst nå som «apartheid» og «boikott» har blitt en del av den verbale hverdagen. Fagforbundet har hatt et sterkt engasjement for Palestina med eget ambassadørkorps helt fra 2011.

Vedtakene fattet på LO-kongressen og på Fagforbundets landsmøte i 2022 viser at fagbevegelsen ønsker å gå ett skritt lengre enn norske myndigheter. At flere nå tar til orde for at Israel sammenlignes med tidligere regimer (apartheid), gir debatten et litt annet innhold.

De siste årene har gjort det klarere for mange at kampen mot okkupasjonen av Palestina ikke bare er en politisk kamp, men også en kamp for hvilken respekt folkeretten og internasjonal lov skal ha i vår verden. Hvilke brudd skal sanksjoneres, og hvorfor skal folkerettsbrudd forskjellsbehandles?

Fagforbundets støtter det palestinske sivilsamfunnet

Som ambassadør har vi som oppgave å fortelle om det vi ser med våre egne øyne når vi reiser til Palestina. Vi er interessert i hva som skjer på bakken, «*new facts on the ground*». Hverdagen i Palestina, menneskenes kamp for å overleve og skape seg et liv – sterke historier og inntrykk – dette skal vi ta med oss og videreformidle. Som ambassadører tar vi med oss den palestinske frihetskampen hjem!

Fagforbundet støtter bønder, fiskere, unge, kvinner og studenter i Palestina gjennom Norsk Folkehjelps lokale partnere. Fagforbundet støtter å gi unge mennesker kunnskap om deres egne rettigheter og fredelige virkemidler. Det kan synes nytteløst når du er født inn i en ulovlig okkupasjon, uten synlige muligheter for en fri framtid, med stor arbeidsløshet og en hverdag fylt av menneskerettighetsbrudd.

Det er de unge som skal bygge opp et demokratisk og fritt Palestina den dagen okkupasjonen, anneksjonen og apartheidregimet opphører. Vi gir aldri opp troen på at palestinerne en dag skal få sin rettferdighet og frihet – *Insh'Allah!*

Heidi foran et portrett av Nelson Mandela på muren i Betlehem.

En reise gjennom apartheid og håp

Fra flyplassen Ben Gurion i Tel Aviv til Øst-Jerusalem er det bare en liten times kjøretur. Det forjettede lands apartheid er godt synlig, man trenger bare titte ut av fly- eller bilvinduet.

Allerede på innflygningen til Israels hovedflyplass Ben Gurion så jeg to veier slynge seg i samme retning, men kvaliteten på veiene var ulik, selv fra flyet. Det var liten tvil om at jeg var i ferd med å lande på et lite stykke land i Midtøsten der det finnes to sett regler for to ulike grupper som bor på samme landområde. En systematisk forskjellsbehandling skulle følge meg de neste syv dagene.

«Israelsk apartheid innebærer at palestinerne blir undertrykt, diskriminert og forfulgt på rasistisk grunnlag, basert på deres identitet som palestinere. Innen folkeretten anses apartheid for å være en forbrytelse mot menneskeheten.» (Michael Lynk, kanadisk professor i jus og tidligere FNs spesialrapportør om menneskerettighetssituasjonen i Palestina).

Muren er overalt

Man kan ikke reise i Palestina uten å bli slått av den folkerettsstridige muren som skiller familier, deler opp palestinske eiendommer og hindrer fri ferdsel og handel. Fra avstand er den grå og trist. På nært hold er den stor, tung og helt uforståelig. Min sterkeste emosjonelle opplevelse var foran muren i Betlehem.

Det er ikke bare veiene i seg selv som skiller hvem som kan kjøre hvor. Det finnes også tre forskjellige typer bilskilt: Gul, hvit og grønn. Hvis du har israelske gule bilskilt, kan du kjøre fritt mellom Israel og Vestbredden. Palestinerne på Vestbredden har hvite bilskilt, og kan ikke kjøre på veiene verken i Israel eller de israelske veiene på den okkuperte Vestbredden. Vår palestinske sjåfør på turen hadde gule skilter, så vi kom lettere gjennom sjekkpunktene og kunne kjøre på de fine veiene. Palestinerne kan bli holdt igjen på sjekkpunktene, ofte i timevis, og de kan bruke fire-fem timer på en tur som bare skulle ta et kvarter.

Beduinene – et stolt folk

Vi besøkte to beduinlandsbyer, en i Jerusalem-området og en i South Hebron Hills langt sør på Vestbredden. Småbrukerorganisasjonen Union of Agricultural Work Committees (UAWC) er aktiv i begge landsbyene. UAWC er en sentral partner for Fagforbundet og for Norsk Folkehjelp.

Beduinene hadde mange like historier om bosetterne, apartheidstaten Israel og de palestinske selvstyremyndighetene, *Palestinian Authority* (PA). Hverdagene deres er likevel forskjellige, selv om de bare bor bare få timer fra hverandre.

Beduinene teller drøye 35 000 mennesker, og er tilnærmet uten rettigheter. De er urfolk som alltid har levd som nomader, og flyttet seg dit jorda kunne dyrkes og dyra kunne beite – alt avhengig av årstidene. Men Israel har nå tvangsflyttet dem uten mulighet til verken å beholde levesettet sitt eller bygge opp et nytt liv på den ufruktbare jorda de nå blir henvist til. Bosettervold og vandalisme skjer under beskyttelse fra israelske soldater. Nå bor beduinene i telt, provisoriske skur og jordhuler. De får ikke lov til verken å bygge eller utbedre sine hus og veier. De får heller ikke sette opp aggregater og solcellepanel. Disse blir regelmessig revet og ødelagt av israelske okkupasjons soldater. Nevnte jeg at beduinene bor på FN-definert palestinsk jord?

Beduinene blir angrepet av israelske bosettere og soldater nesten daglig. Skoler blir revet, og lærere arrestert. Kjøretøy og land blir konfiskert, og de får liten eller ingen hjelp fra de palestinske myndighetene. Israelske okkupasjonsmyndigheter fordriver beduinene under påskudd av at de plutselig har opprettet nye *Firing Zones* – øvelsesfelt for skyting, granater og miner, militære baser eller naturreservater, alt på

palestinske landområder. Ikke lenge etter dukker det opp bosettere som det visstnok er trygt å bo der for.

De palestinske bøndene på Vestbredden lider også samme skjebne, og UAWC bistår juridisk. Her blir gårder raidet og vannforsyning stjålet for så å bli rasjonert, i en brøkdel av bosetternes rasjoner.

Håpet

Våre mange samtaler med bønder, beduiner og studenter viser likevel et glimt av håp – håpet om et fritt Palestina, om ikke i deres egen levetid, så i løpet av deres barns. Det er utrolig for en nordmann som lever et godt liv, å se hvor sterkt det palestinske folket er i all motstand mot den undertrykkelsen livet under okkupasjonen medfører.

Det står klart for meg at dette er en kamp de skal kjempe til den siste slutt. Jeg har møtt et gjestfritt folk, som villig deler det lille de har. De stiller ingen krav til oss, de har bare et inderlig ønske om at deres historier skal komme ut, at verden skal høre dem rope, også når bombene over Gaza tar slutt for denne gang.

Dette er ikke en vanskelig oppgave for meg. Jeg ble selv ganske forskjellsbehandlet på vei hjem fra Palestina. Etter det vanlige avhøret av delegasjonslederen vår på Ben Gurion, og et langt intervju av en av oss om hva Fagforbundet egentlig driver med, fikk vi fritt leide gjennom pass- og sikkerhetskontroll. Når flyet er klart til å taxte ut, blir flere i vår delegasjon hentet ut av flyet for enda en sikkerhetssjekk. Mye skuespill om ingenting førte til en times forsinkelse og mye plunder og heft for både vår delegasjon og andre passasjerer som også skulle bytte fly i Istanbul. Hadde dette teateret av ubegrunnet tilbakeholdelse foregått om vi var medlemmer av andre organisasjoner?

Jeg tar med meg mine egne opplevelser, det jeg selv har sett og hørt. Det er min oppgave å få historiene til palestinerne vi møtte ut til flere. Jeg er heldigvis ikke alene.

En imponerende utholdenhet

Amnesty-rapporten *Israel's apartheid against Palestinians: Cruel system of domination and crime against humanity*, trekker fram Israels politikk for byplanlegging blant mange andre former for institusjonalisert undertrykking.

Byplanleggings- og sonepolitikken er et verktøy i annekterings- og fordrivelsespolitikken Israel fører overfor palestinerne.

Fagforbundet og Norsk Folkehjelp besøkte Omar Hajajleh i landsbyen Al-Walaja i begynnelsen av september, sammen med Grassroots Al-Quds, som Fagforbundet har samarbeidet med i en årrekke.

Al-Walaja ligger i Jerusalem kommune, men nær Betlehem. Landsbyen ligger i skvis mellom to folkerettsstridige bosettinger, Gilo og Hal Gilo. I tillegg er landsbyen delt i to: Ifølge Oslo-avtalen ligger tre prosent i område B, mens 97 prosent ligger i område C, altså under israelsk militær kontroll. Palestinere i C-området har ikke lov til å bygge hus eller oppgradere sine eksisterende hus. Mange lever med en konstant trussel om at hjemmet deres skal rives.

Da den folkerettsstridige muren ble bygget rundt landsbyen Al-Walaja, ble landsbyens

landområder omgjort til naturreservat. Da mistet beboerne tilgang til å dyrke sin egen jord. Jerusalem kommune leverer ikke tjenester til landsbyen. Ifølge Genèvekonvensjonene er det en krigsforbrytelse å fordrive mennesker og flytte sin egen befolkning inn på det okkuperte området. Omar Hajalehs beretning illustrerer hvordan en krigsforbrytelse kan gjennomføres med byplanlegging- og reguleringsarbeid i offentlig og militær regi som verktøy.

En standhaftig mann

Det israelske militæret har prøvd det meste for å få Omar til å flytte. Men Omar har ingen planer om å forlate hjemmet sitt, selv om han er muret ute av sin egen landsby av den ulovlige, israelske separasjonsmuren. I landsbyen Al-Walaja har 70 hus blitt revet siden 2000.

– Jeg har kone og tre sønner. Alt var stille og rolig i landsbyen til de begynte å bygge muren her i 2003. Først kom de på døren med en rettslig kjennelse om å rive huset vårt. Begrunnelsen var at huset ville stå på et landområde som var ulovlig for palestinere etter at muren ble bygget, fordi det nå ble definert og regulert som tilhørende Israel, ifølge militæret. Før dette var det fred og fordragelighet i landsbyen, forteller Omar.

Det er nesten ingen grenser for de prøvelsene Omar har måttet stå imot. – Vi protesterte i retten, der saken vår gikk til 2009. I 2010 kom de tilbake og sa de ikke kunne bygge muren utenom huset vårt, og at det var et problem. Da israelske myndigheter ikke kunne kaste ham og familien ut av huset, rive det og bygge muren rundt landsbyen, ble Omar tilbudt det meste; Enorme pengesummer, landbytte og 90 år med leieavtale av eiendommen hans, som nå skulle bli naturpark og kafeer for turister. Men Omar avviste alle tilbud.

I et møte med representanter fra det israelske innenriksdepartementet, finansdeparte-

mentet, forsvarsdepartementet og ingeniøren som var ansvarlig for å bygge muren, fikk Omar tydelig beskjed om at han kom til å lide om han ikke ga seg. De spurte: – Hvorfor er du så selvsikker? Vi kommer til å slite viljen din ned. Det er vi som bestemmer alt her. Vi bestemmer hvem som er president i USA, vi spiller mot de arabiske landene som om de var bønder i et sjakkspill. De palestinske selvstyremyndighetene jobber for oss som vaktbikkje for vår sikkerhet. Hva får deg til å tro at du kan vinne over oss?

På slutten av møtet ba jeg dem gå og la meg være i fred. Jeg sa til dem: – Tror dere at dere kan sparke meg ut av mitt eget hjem? Jeg vet at jeg har retten på min side. Jeg kommer aldri til å forlate hjemmet mitt!

Dette ble startskuddet for Omars personlige kamp mot umenneskelig og inhuman behandling. – Palestina er der jeg bor. Jeg vil ikke forlate mitt Palestina!

Den systematiske undertrykkelsen

– Så begynte trakasseringen. Israel startet å bygge muren, og vi demonstrerte mot bulldoserne deres. De banket opp sønnene mine. Min yngste sønn, Anas, bare åtte år gammel da, ble slått i hodet med baksiden av et gevær. Anas var i koma i 32 dager.

– Vi opplevde daglig trakassering. Men den andre virkelig dramatiske hendelsen skjedde en dag jeg var på jobb. Ungene våre var på skolen, min kone var alene hjemme. Fire kvinnelige, israelske soldater tok seg inn i hjemmet vårt. De dro min kone hele veien opp på parkeringsplassen, mens de banket henne opp. Hun var da åtte og en halv måned gravid. Vi mistet barnet. Min kone snakker aldri om det hun opplevde den dagen.

– Så begynte forsøkene på å bli kvitt meg personlig. Hvis de bare ble kvitt meg, ville veien ligge åpen for å annektere eiendommen vår. Jeg vet ikke helt verken når eller hvordan

jeg ble forgiftet. Khaled Farrag fra Grassroots Al-Quds har kjent Omar siden 2011, fra tiden før Omar utsatt for forgiftning. Khaled forteller:

– Omar jobbet i byggebransjen i Jerusalem. Vi kjente ham som en veldig sterk mann. Det eneste Omar vet, er at han fikk i seg gift. Vi tror han fikk den i seg gjennom å drikke vann, te eller juice. Etter forgiftningen kollapset alle Omars indre organer, og han ble fraktet til sykehus i Bethlehem. Der tilbrakte Omar 12 dager i koma, før han ble overført til det israelske sykehuset Hadassah i Jerusalem. Der ble han liggende ytterligere 92 dager i koma. Han fikk en behandlingsplan mot forgiftningen, men han ble nektet å få vite årsaken til forgiftningen.

Nå ble Omar veldig forandret. Fra å være en sterk mann i arbeid, ble helsen hans stadig forverret. Han fikk problemer med synet, han mistet evnen til å arbeide og ble i stedet en pasient som gikk inn og ut av sykehuset. Forrige uke hadde Omar et mildt hjerneslag. Forgiftningen har ført til at Omar nå har store problemer med helsen. I ti år har han vært ufør og ute av stand til å forsørge familien økonomisk.

– Alt dette gjorde israelske myndigheter for å terrorisere Omar og familien hans, sier Khaled. – Men til slutt måtte de erkjenne at det ikke virket, og at Omar ikke kom til å gi seg frivillig. Omar er styremedlem i styret til Grassroots Al-Quds.

Hvorfor apartheid?

Mange av oss tenker naturlig nok på det Sørafrikanske rasesegregeringssystemet når vi hører begrepet apartheid. Når apartheidbegrepet tas i bruk om Israels undertrykkelse av palestinere i Gaza, Øst-Jerusalem, på Vestbredden og palestinske flyktninger som nektes å returnere, gjøres det på bakgrunn av grundige analyser av situasjonen på bakken vurdert opp mot

internasjonal lov. Flere anerkjente menneskerettsorganisasjoner har i løpet av det siste året slått fast at Israel er skyldig i forbrytelsen apartheid. Apartheid er regnet som en av de groveste forbrytelsene en stat kan være skyldig i, og er kategorisert under forbrytelser mot menneskeheten.

Tre krav må dokumenteres for å oppfylle definisjonen av apartheid:

1. Umenneskelig behandling
2. Gjennom et institusjonalisert system, som utgjør systematisk undertrykkelse av én gruppe og gjennomføres av en annen gruppe
3. Det må være en hensikt å opprettholde den systematiske undertrykkelsen, ved bruk av umenneskelig behandling

Sammen med LO, Norsk Folkehjelp og SV har Fagforbundet tatt til orde for at det ikke lenger er mulig å fornekte at Israels systematiske diskriminering av palestinere minner om apartheid, og at Norge må endre sin politikk overfor Israel.

PALESTINA
september 2022

Marianne Hirzel,
Rogaland

Én okkupasjon, to perspektiver

Noen dager etter at jeg kom hjem, fikk jeg spørsmål om hva som hadde gjort sterkest inntrykk i Palestina.

Jeg har tenkt mye på det, for det var mange sterke inntrykk og følelser. Men hva var det som gjorde aller sterkest inntrykk på meg?

Jeg har en venninne som er kristen og pro-Israel, og taler deres sak. Hun har selv vært

Bonden Omar Hajajleh og Azzam Alsaqqa, rådgiver for Norsk Folkehjelp i Palestina, foran Omars hus i Al-Walaja mellom Jerusalem og Betlehem.

i Israel og fått guidet omvisning av en israeler. Vel vitende om at vi nok hadde ganske forskjellig syn på den ulovlige okkupasjonen av Palestina, ble jeg nysgjerrig på hvorfor hun mener som hun gjør. Jeg ringte til henne. I løpet av samtalen kom det tydelig fram at vi hadde to forskjellige historier av virkeligheten, men vi var vel enige om at noe sannhetsgehalt var det i begge versjonene – som for eksempel at begge parter var blitt utsatt for terror og følte behov for å beskytte seg.

I og med at historiene våre var så forskjellige, lurte hun på om jeg bare hadde snakket med palestinere på reisen vår. Ja, jeg hadde det – selv om vi opprinnelig planla et møte med den israelske menneske-

rettighetsorganisasjonen *B'Tselem*, som har gitt ut en rapport om Israels apartheid mot palestinere. Dessverre ble det ikke noe av dette møtet, men *B'tselem* deltok på et dagsseminar på Stortinget høsten 2022 med apartheid som tema – med SV, Fagforbundet, Norsk Folkehjelp og LO som arrangører.

Da jeg ble spurt om å være Palestina-ambassadør, måtte jeg sette meg bedre inn i hva denne «konflikten» gikk ut på. Blant annet leste jeg FNs hjemmesider, der det står at Israel–Palestina-konflikten først og fremst er en territorial konflikt mellom staten Israel og det palestinske folket, og at det er en kamp om knappe ressurser. Det stemmer nok, men slik jeg ser det, omskrives

Foto: Ingunn Eriksen

dette ofte som et spørsmål om religion. Holocaust og jødeforfølgelsene ligger der som et bakteppe.

Som ett eksempel kan jeg vise til Israels statsminister Benjamin Netanyahu, som i desember 2019 sa: *“The claim by the prosecutor of the International Criminal Court that Jews do not have a right to live in the Jewish homeland is pure antisemitism. So is the claim that Jews have no right to defend themselves against those who seek their annihilation.”*

Netanyahu avviser her bruddene Den internasjonale straffedomstolen har påpekt, med at det er antisemittisme – eller jødefiendtlig, om du vil. «Jødernes hjemland» refererer til bibelhistorien, og at Gud ifølge Det gamle testamentet angivelig skal ha gitt dette landet til jødene. Med andre ord blir religion brukt til å hevde Israels eiendomsrett over området.

Nettsidene til det israelske utenriksdepartementet avviser også brudd på folkeretten og menneskerettighetene, som Den internasjonale straffedomstolen gransker dem for. I deres motsvar til anklagen fra Den internasjonale straffedomstolen blir det allerede i første avsnitt henvist til Holocaust og de grusomheter jødene ble utsatt for.

I tillegg til FN's informasjon har jeg også fått høre vitnesbyrd fra palestinere. Samtalen med venninnen min førte til at jeg har brukt en del tid på å lese flere pro-israelske artikler.

I det jeg har lest, er det påfallende hvor fort ‘jødekortet’ blir trukket når det er snakk om at Israel gjør urett mot palestinerne. Antisemittisme og henvisning til Holocaust kommer fort når Israel blir utsatt for kritikk. Israels motsvar til Straffedomstolen er også eksempel på hvordan anklager

Foto: Are Stranden

Mahmoud Hussein Hamamdah fortalte om bosettervolden mot beduinene i Al-Muafaqara. Her med Svend Morten Voldsrud fra Arbeidsutvalget i Fagforbundet.

blankt avises, og hvor de heller latterliggjør og går til angrep på troverdigheten til selve domstolen. Hvis de klarer å så tvil om integriteten til domstolen, er det lettere at folk skal tro den historien de forteller.

Si meg hva du leser

Si meg hva du leser, og jeg skal si deg hvem du er, var et uttrykk jeg ble introdusert for på bibliotekarstudiet. Det har sin rot i at vi formes av det vi leser. Det former både våre holdninger og våre verdier.

Hvis man kun forholder seg til pro-israelske sider og ikke oppsøker kritisk journalistikk, kan det være vanskelig å se at det er noe å bekymre seg over. Men hvis vi ikke kan tro på FN og nøytrale observatører, hvem skal vi tro på da?

Staten Israel omskriver historien, og gamle arabiske stedsnavn forsvinner. På Israels nettsider kom jeg over et ganske betegnende kart om den geologiske kartleggingen av landet. Palestina eksisterer ikke, men er innlemmet som en del av Israel. Vestbredden heter Judea og Samaria, den gamle bibelske betegnelsen. Dette kommer også til uttrykk i Israels motsvar til anklagen fra Den Internasjonale strafferettsdomstolen, hvor de gjennomgående skriver «Palestina» i hermetegn. Når dette gjentas tilstrekkelig mange ganger, vil det feste seg i folks oppfatning.

Ytre fiende skaper indre samhold

Også i Israel er det kritiske røster til hvordan den israelske staten driver en ulovlig okkupasjon, samt bryter folkeretten og menneskerettighetene. For å dempe kritikken, er det verdifullt for myndighetene å opprettholde bildet av *en ytre fiende*. Den siterte uttalelsen fra Netanyahu er et eksempel på hvordan dette gjøres – de blir utsatt for antisemittisme og må forsvare sitt land. Det historiske bakteppet med Holocaust gjør at mange kjenner på alvoret i uttalelsen. Det har ingenting med antisemittisme å gjøre, men staten Israel driver en ulovlig okkupasjon.

Observatør og ambassadør

Jeg hadde ikke de beste kunnskapene om konflikten i Palestina for vel ett år siden, da jeg ble utpekt til å være Palestina-ambassadør for Rogaland. I løpet av året har jeg gjort et oppriktig forsøk på å sette meg bedre inn i den historiske utviklingen, de bakenforliggende årsakene og hvilke konsekvenser dette har hatt for sivilbefolkningen.

Kompleksiteten er utrolig stor. Alt har en sammenheng, som det kan være vanskelig å forstå. Jeg har absolutt ikke full oversikt, og vil vel neppe få det noen gang. Det bildet som imidlertid står klart for meg, er at her foregår det stor urett mot Palestinas sivilbefolkning.

Mitt inntrykk er at palestinerne vi møtte, kun ønsker å leve i fred og fordragelighet. De ønsker å dyrke sitt land, se barna vokse opp, ha det trygt og godt, og leve i harmoni med sine omgivelser – dét være seg muslimer, kristne eller jøder. Jeg er ikke i tvil om at majoriteten av israelere vil det samme.

Palestina: Israels gigantiske «brettspill»?

Hjemme hos oss har vi alltid vært glad i brettspill. Da barna var yngre, spilte vi ofte Settlers. Det er et taktisk spill hvor du skal bygge ut din bebyggelse gjennom å plassere hus, landsbyer og veier, drive handel med ulike ressurser og vinne makt over områdene. Det er lenge siden barna mine vokste fra brettspill, og jeg har ikke tenkt på Settlers på mange år.

Etter å ha vært i Palestina, har Settlers imidlertid dukket opp fra glemselen. Parallellen til Palestina i brettspillet er grell, og det er nok det som har gjort sterkest inntrykk. Den ulovlige okkupasjonen av Palestina er Israels gigantiske «brettspill», men her er det ikke snakk om uskyldig lørdagsunderholdning. Her legges ikke alle kortene tilbake i esken når kvelden er omme.

I brettspillet er det et fiktivt område det kjempes om. I Palestina er det palestinernes ressurser og landområder Israel ønsker å vinne kontroll over. Dette gjøres gjennom et systematisk arbeid fra Israel. Én sak er de konkrete og synlige bevisene i form av bosettere, veier og murer. Dette er håndgripelig, og det er lett å bevise at det er ulovlig okkupasjon. Men det mest skremm-

ende er strategien Israel har når det gjelder hvordan de kommuniserer utad sin omskrevne historie om retten til land og ressurser. Som et eksempel er 85 prosent den folkerettsstridige muren bygget på palestinsk jord, og ikke på 1967-grensen. Sikkerhetssyn var begrunnelsen for bygging av muren, men det ble aldri forklart hvorfor hensynet til sikkerhet gjorde at Israel tok palestinsk jord for å bygge den.

Jeg kommer til å fortsette å fortelle om det jeg så, hørte og opplevde på reisen vår. Palestinerne historie og situasjon utspinner seg hvert minutt, hver dag, og må fortelles på nytt og på nytt. Som Shawan Jabarin, direktør for den palestinske menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq, sa til oss: Nå må verden våkne!

Fra en liten landsby i Jordandalen: Tre gutter i ruiner av sitt enkle hjem, som ble revet av israelske soldater dagen før.

Foto: nger Sandberg

ENGASJÉR DEG!

Her har du mange muligheter: Kontakt Palestina-ambassadøren i ditt eget fylke eller prosjektleder Ingunn Eriksen – ingunn.eriksen@fagforbundet.no
Se www.fagforbundet.no/om-fagforbundet/solidaritetsprosjekter

Foto: Ingunn Eriksen

Delegasjonen fra Fagforbundet og Norsk Folkehjelp snart på vei til Palestina høsten 2022. Fra venstre: Knut Brobakken, Stein Guldbrandsen, Pål A. Hauge Christiansen, Sara Bell, Marianne Hürzel, Randi Aven, Inger Sandberg, Ole Roger Berg, Svend Morten Voldsrud, Are Stranden og Heidi Engum.

Norsk Folkehjelp

Postboks 8844 Youngstorget, 0028 OSLO

Telefon: **+47 22 03 77 00**
Faks: **+47 22 20 08 70**
E-post: **norsk.folkehjelp@npaid.org**
Hjemmeside: **www.folkehjelp.no**